

V
S
E
B
I
N
A:

TRGOVSKI TOVARIŠ

Trgovina Jugoslavije v prvi polovici leta 1938.	137
Svetovna trgovina v letu 1937.	145
Število trgovin v Sloveniji	150
Bančna zakonodaja	154
Ustna reklama	157
Naše gospodarstvo poleti 1938	161
O gospodarstvu Jugoslavije	158
Položaj svetovnega gospodarstva	165
Mednarodni blagovni trgi	168
Mednarodne blagovne borze	170
Živo srebro in politika	170
Zenij je pridnost	172
Smeh in zdravje	173

To in ono // Novi denar // Kolektivna pogodba v jugoslovanski plovbi // Jugoslavija bo največji producent srebra v Evropi // Medjimurska petrolejska d. d., Selnica // Nov plavž // Reforma jugoslovanskega petrolejskega gospodarstva // Skladišča in hladilnice za sadje // Zavod za pregled poljedelskih strojev // Motorni vlaki Bled—Beograd—Niš // Za nami Bolgarija // Bencin iz rastlinskega olja? // Zaščita čevlarske industrije v Holandiji // Razne gospodarske beležke 174

1938

LETO XXXV

ŠTEV. 7-8

TRGOVSKI TOVARIŠ

Glasilo Trgovskega društva Merkur za Slovenijo v Ljubljani,
Slov. trg. društva v Celju in Slov. trg. društva v Mariboru

I z h a j a m e s e č n o

Ureja Josip J. Kavčič, Ljubljana - Mirje

Uprava lista: Ljubljana, Gregorčičeva ulica, Trgovski dom

Lastnik in izdajatelj Trgovsko društvo Merkur za Slovenijo v Ljubljani

Naročnina za vse leto Din 36.—

Posamezna številka Din 5.—

Cene oglasom: Za enkratno objavo za celo stran Din 400.—, za pol strani
Din 200.—, četrtinka strani Din 120.— in osminka strani Din 70.—. — Pri
večkratni objavi se dovoli popust in sicer tri- do šestkrat 5 odstotkov in šest-
do dvanajstkrat 10 odstotkov

Tiska tiskarna Merkur, trg. ind. d. d. v Ljubljani

TRGOVSKI TOVARIŠ

LETO XXXV

1938

ŠTEVILKA 7-8

TRGOVINA JUGOSLAVIJE V PRVI POLOVICI LETA 1938.

V št. 5—6 »Trgovskega Tovariša« smo pisali o zunanji trgovini Jugoslavije v letih 1919. do 1937. in smo omenili na koncu, da bomo za tekoče leto 1938. poročali in nove zaključke primerjali z navedenimi, ko bomo dobili podatke za prvo letošnje polovico. Sedaj jih imamo.

Na strani 92 v št. 5—6 smo videli, da je bila od leta 1931. dalje zunanja trgovina Jugoslavije noter do zaključenega leta 1937. aktivna. Letos je bila pa po dolгих letih prvič zopet pasivna. Poglejmo:

1. polovica 1938

Izvoz	2.387,641.000 din
Uvoz	2.645,616.000 din
—	257,975.000 din

Trgovina je bila pasivna za 258 milijonov din; če damo uvozu številko 100, dobimo za izvoz odstotno številko 90'25: če smo za 90'25 din izvozili, smo za 100 din uvozili. Pri tem omenjamo, da je bil letošnji izvoz za 433,253.000 din ali za 15'36 % manjši kot lanski izvoz iste polovice, uvoz pa za 225,067.000 din ali za 9'30 % večji. Prva lanska polovica se je zaključila z aktivom 400,345.000 din, prva letošnja pa z gori navedenim pasivom.

Tudi pri letošnji trgovini govorimo le o vrednosti; tone nas lahko motijo, vrednost tega ali onega blaga je kaj različna. Tudi bomo pri vrednosti odslej navedli le odstotke; iz gori navedenih absolutnih števil si takoj lahko izračunimo, koliko je bil vreden ta ali oni izvozni ali uvozni predmet.

*

Pri uvozu navedemo iste predmete kot smo jih navedli na strani 93; izpustili smo pšenico, ki smo jo prodali letos v 1. polovici komaj za dober milijon din.

Blago	Odstotki izvoza po vrednosti
1. Koruza	18'5
2. Stavbni les	13'4
3. Surovi baker	8'2
4. Prašiči živi	6'5

Blago	Odstotki izvoza po vrednosti
5. Tobak v listih	47
6. Jajca	46
7. Sveže meso	33
8. Konoplja	31
9. Svinjska mast	21
10. Govedo živo	15
Deset predmetov	659

Prvih deset izvoznih predmetov predstavlja torej skoraj dve tretjini vsega našega izvoza, dočim je v vsem lanskem letu teh deset predmetov s pšenico vred doseglo 64% vse izvozne vrednosti. Vrstni red se je nekoliko spremenil; lani je bil stavbni les na prvem mestu, letos je koruza — seveda le v prvem polletju. Prav tako sta zamenjala mesti surovi baker in živi prašiči. Nadaljnji vrstni red za vse lansko leto (gl. str. 93) je bil: sveže meso, konoplja, živo govedo, jajca, svinjska mast, tobak v listih.

Tudi pri uvozu navedemo prvih deset uvoznih predmetov, in sicer iste kot smo jih navedli v zadnji številki na strani 94.

Blago	Odstotki uvoza po vrednosti
1. Bombaž in bombaževi izdelki	15'6
2. Stroji, inštrumenti in aparati	12'5
3. Železo in železni izdelki	12'1
4. Volna in volneni izdelki	7'7
5. Prometna sredstva	5'9
6. Premog vseh vrst	3'8
7. Hranila	3'6
8. Razno usnje, kože itd.	3'3
9. Električni stroji in elektrotehn. predmeti	3'3
10. Svila in svileni izdelki	2'0
Deset predmetov	69'8

Na deset uvoznih predmetov pride 70%, torej še večji odstotni delež kot na prvih deset izvoznih vrst blaga; lani je doseglo imenovanih deset uvoznih vrst 66'7% vse uvozne vrednosti. Bombaž in bombažni izdelki so bili tudi lani na prvem mestu, z 20'6%, stroji pa z 9'7% na četrtem in so letos prišli na drugo mesto. Železo itd. ter volna itd. so bili lani zastopani z 11'2 in 9'7%, prometna sredstva s 3'5% itd. Lanski vrstni red od strojev naprej je bil sledeči: hranila, prometna sredstva, električni stroji i. dr., premog vseh vrst, razno usnje i. dr., svila in svileni izdelki.

Zaključek: Deset izvoznih predmetov Jugoslavije je doseglo v prviletošnji polovici 66% vse naše izvozne

vrednosti, deset uvoznih predmetov pa 70% vse naše uvozne vrednosti.

*

Preidemo na države, kamor gre naš izvoz, in na države, odkoder pride naš uvoz; tudi tu navedemo le vrednost, in sicer zopet le v odstotkih. Najprvo pogledamo

i z v o z

Dežela	Odstotki izvoza po vrednosti
Nemčija	23'52
Velika Britanija	13'94
Avstrija	11'86
Češkoslovaška	9'59
Belgija	7'41
Italija	7'18
U. S. A.	4'53
Ogrska	3'63
Osem dežel	81'66

Osem dežel je prejelo torej nad štiri petine vsega našega izvoza; če vzamemo zraven še Nizozemsko z 2'69 in Grčijo z 2'08%, vidimo, da smo prodali v deset dežel 86'43% našega izvoženega blaga. Prve štiri dežele so ga odvzele kar 58'91%, skoraj tri petine. Nemčija je obdržala prvo mesto, kakor ga ima že od l. 1935. dalje. Z Avstrijo skupaj je prevzela Nemčija v prvi letošnji polovici več kot tretjino našega izvoza, 35'38%. Osupne nas Velika Britanija; l. 1933. je sprejela 2'68% našega izvoza, nato 4'66, 5'27, 9'87, 7'41 in letos kar naenkrat 14%! Češkoslovaška je svoje lanske odstotke zelo popravila, Belgijo smo omenili na str. 96, izvoz v Italijo še vedno ni pravi, izvoz v Ogrsko je relativno vedno enak, izvoz v U. S. A. se pa v zadnjih petih letih tudi ni dosti spremenil (gl. str. 95). Francija, ki je izkazala lani že tako lep odstotni delež (5'41%), je padla letos zopet na 1'61%, Danska pa od 2'66% na 1'08%. Švica je izkazana z 1'69%, Argentina z 1.02%, vse drugo je pod 1%.

Preidemo na

u v o z

Dežela	Odstotki uvoza po vrednosti
Nemčija	31'97
Češkoslovaška	12'16
Velika Britanija	9'99
Avstrija	8'06
Italija	7'77
U. S. A.	5'31
Ogrska	4'32
Sedem dežel	79'58

Iz sedmih dežel smo prejeli ca. štiri petine našega uvoza; če vzamemo zraven še Francijo z 2'58%, dobimo za osem dežel 82'16%, torej približno isto odstotno mero, kot smo jo videli pri izvozu. Na prve štiri dežele pride 62.18% vsega našega uvoza, na prvih pet pa 69'95%, torej 70%. Zopet je Nemčija daleč spredaj, še bolj kot pri izvozu; poslala nam je skoraj tretjino našega uvoza, z Avstrijo vred pa celi dve petini, 40'03%. Uvoz iz Češkoslovaške se ni relativno dosti spremenil, uvoz iz Avstrije od l. 1933. stalno pada — relativno namreč, absolutne številke so kljub temu lahko večje —, uvoz iz Italije je približno na isti višini kot je bil lani, oni iz U. S. A. se ni dosti spremenil, oni z Ogrske pa je narasel od 2'69 na 4'32%, Velika Britanija je z 10% zopet častno udeležena, tako kot l. 1933. ali 1935. (glej seznam na str. 97). Večje množine blaga smo dobili tudi še iz Argentine, Švice in Britanske Indije — bombaž — z 2'08, 1'93 in 1'64%. Japonska, o kateri se je toliko govorilo in ki smo jo omenili tudi že na str. 98, je med našimi uvoznimi državami na 54. mestu s 334.000 din.

*

Če si hočemo ogledati trgovinsko bilanco Jugoslavije v prometu s posameznimi državami, moramo vzeti na pomoč seveda le absolutne številke, relativne nam tu nič ne pomagajo. Glede prejšnjih let glej stran 98 in 99 v št. 5—6 »Trg. Tov.«; tukaj gledamo samo na prvo letošnjo polovico. In vidimo, da je bila naša zunanja trgovina z Nemčijo za celih 284 mil. din pasivna, torej za več kot znaša vsanjenja pasivnost (562 mil. din izvoza proti 846 mil. din uvoza). V trgovini z Veliko Britanijo smo bili aktivni (333:264, z Avstrijo tudi (283:213), s Češkoslovaško pasivni (229:322), z Belgijo seveda aktivni, vsaj na videz, rude (177:24), z Italijo pasivni (171:206), prej pa tako zelo aktivni!, z U. S. A. pasivni (108:140), z Ogrsko pasivni (87:114), z Nizozemska aktivni (64:25), z Grčijo aktivni (50:28), s Švico pasivni (40:51), s Francosko pasivni (38'5:68), z Dansko aktivni (26:44), z Argentino pasivni (24'4:55), z Britansko Indijo seveda pasivni (4:43) itd. Zaradi zanimivosti pogledjmo še Japonsko; ker smo prodali tja za 1,390.000 din blaga in ga dobili od tam za 334.000 din, je bila naša bilanca z Japonsko »visoko aktivna«, za dober milijon din! Med našimi izvoznimi državami je bila Japonska na 38. mestu.

Če pregledamo našo trgovsko bilanco v prvem letošnjem polletju, vidimo, da vse skupaj izgine napram naši pasivni bilanci z Nemčijo.

* * *

V zvezi s podatki o naši zunanji trgovini bi opozorili na

zanimanje Velike Britanije za Jugoslavijo

in za evropski jugovzhod sploh. Mnogo se je v zadnjih mesecih o tem pisalo, brali smo, kako so Angleži — in tudi Francozi — to ali ono državo na jugovzhodu denarno podprli in kaj še vse mislijo narediti, da se gospodarski in s tem seveda tudi politični stiki s temi državami kar najbolj ojačijo. Opozorili smo že na rastočo trgovino med Jugoslavijo in Veliko Britanijo, zlasti na veliki naš izvoz

v tekočem letu, ki je v letošnji polovici prekosil že polovico izvoza v Nemčijo. V izvelečkih hočemo podati tudi še nekaj člankov iz mnogobrojnih publikacij zadnjih par mesecev.

V »Prager Presse« od 22. junija t. l. je izšel na uvodnem mestu članek z naslovom »Gospodarska iniciativa Velike Britanije«. Obravnava zlasti gospodarske stike med Veliko Britanijo in jugovzhodnimi evropskimi državami ter pravi, da so oblike in metode, ki značijo gospodarski in zunanjetrgovski ustroj teh držav — torej devizno gospodarstvo, kliringi, kontingenti, domača in inozemska vrednota itd., z eno besedo zopetni padec v merkantilizem in avtarkijo —, britanskemu trgovcu zoprne. Pomanjkanje jasnosti in preprostosti, ki je v zvezi s transakcijami z državami evropskega jugovzhoda, je dovedlo do ostre gospodarske odtujitve med Anglijo in temi državami. Prav ta okoliščina je prisilila evropski jugovzhod, da se je prilagodil gospodarski in zunanjetrgovski politiki Nemčije. Kočljivosti te odtujitve so spričo sedanjih razmer v Angliji in zlasti v Londonu kmalu spoznali, posebno še glede na položaj v Srednji in Jugovzhodni Evropi po zasedbi Avstrije. Velika Britanija hoče danes obnoviti svoj prejšnji gospodarski položaj v tem delu Evrope, in sicer s praktično trgovsko in finančnopolitično akcijo, in to kar najhitreje. Namen vodilnih britanskih krogov ne gre samo za tem, da v zadnjih letih močno zrahljane gospodarske vezi z jugovzhodom Evrope zopet utrdijo in dvignejo te stike na predvojno višino, temveč tudi ta, da naj v teh deželah ne Nemčija in ne kakšna druga sila ne moti prostosti gospodarske in zunanjetrgovske politike. Evropske jugovzhodne države naj dobijo praktično možnost ojačenja svoje zunanje trgovine v razmerju do Zapadne Evrope in sploh do prostih trgov, ki niso ovirani po deviznem gospodarstvu, po kliringih in neprostovoljnem dodeljevanju kreditov. Po britanskem naziranju je tudi jasno, da naj teh samostojnih držav nihče ne smatra za nadomestilo za kolonije — tu misli člankar na Nemčijo —. V članku beremo dalje, da so v Angliji na delu tudi sile, ki so proti močnejšemu finančnemu in gospodarskemu angažiranju Anglije v tem delu Evrope, »a angleška vlada, večina konservativne stranke in tudi že opozicija niso tega naziranja in hočejo uvesti praktično politiko gospodarskega razmaha v Podonavju in Jugovzhodni Evropi — ta dva pojma se deloma krijeta —. Anglija hoče proučiti možnost, kako bi se s trgovino dali dobaviti tem deželah devizni previški in v kakšni obliki in izmeri bi se mogla Velika Britanija finančno udeležiti pri izboljšanju produktivnosti v teh deželah, pri izkoriščanju njih zemskih zakladov in pri njih industrializaciji. Za zgled navajajo posojilo, ki ga je dala Anglija Turčiji. Dalje hočejo preiskati, če in v kakšni izmeri bi mogli angleška financa in industrija pripomoči do oboroževanja v Jugovzhodni Evropi v obliki dobav in kreditov. Tu bi jamčila britanska država. Spričo ogromne glavnične moči Velike Britanije bi bili zneski, ki bi jih nudila Anglija za oprostitev zunanje trgovine teh držav, prav majhni. Pravijo, da bi zadostovalo že 30 milijonov funtov. S tem bi se gospodarstvo Jugovzhodne Evrope zelo okrepilo, kar bi v gospodarskem in političnem oziru bilo prav dobro tudi za Veliko Britanijo samo.

V zagrebškem »Morgenblatt«-u od 2. julija t. l. beremo o razvoju naše trgovine z Veliko Britanijo in vidimo seznam v absolutnih številkah, ki mu pridenemo številki za jan.—junij 1938.

Leto	Izvoz v Anglijo	Uvoz iz Anglije
1931	96.4	315.5
1932	64.5	212.6
1933	90.4	280.4
1934	180.5	331.2
1935	212.2	373.4
1936	431.7	346.9
1937	464.6	409.1
1938 (1. polovica)	332.9	264.3

Vseskozi vidimo naraščanje, razen padca od 1931 na 1932 in pri uvozu tudi še majhnega padca od 1935 na 1936. Do leta 1935. je bila naša trgovina z Anglijo zelo pasivna, nato se je pa obrnila na bolje. Da se je obrnilo, za to navaja člankar več vzrokov. Pravi, da sta se obe deželi takorekoč šele odkrili in da se bo novi razvoj še bistveno poglobil. Britanski trg je naravnost idealen sprejemni trg s prav tako idealno plačilno zmožnostjo in z najvišjo solidnostjo. Ima vse predpogoje, da bo Jugoslavijo le okrepil in ji ne bo škodoval. Sedanji razvoj se vrši v okviru velikega zanimanja Anglije za evropski jugovzhod in sploh za vzhod. Prvi imponantni dokaz za to je finančni in gospodarski sporazum s Turčijo, kateri je dala Anglija na razpolago 16 milijonov funtov, »samo na njeno besedo in na njen podpis.« Deset milijonov funtov bo šlo za dvig gospodarstva, šest pa za oboroževanje, seveda s pogojem, da orožje dobavljajo angleške tovarne. Na vrsto pridejo Romunija, Ogrska, Grčija idr. Romunski zunanji minister je dejal pred kratkim: »Srečen sem, da morem ugotoviti živahno, da, brezprimerno zanimanje vodilnih angleških — in francoskih — krogov za razvoj našega narodnega gospodarstva. Imam vzrok za domnevo, da bomo v najbližjem času mogli ugotoviti dejstva, ki bodo značila začetek nove dobe v našem narodnem gospodarstvu.«

*

Dnevnik »Universul« v Bukarešti je priobčil v sredi julija t. l. članek, v katerem razpravlja o vzrokih, zakaj se Anglija zanima za evropski jugovzhod. Pravi, da so vzroki politične in gospodarske narave. V političnem pogledu stoji v prvi vrsti namera Anglije, da zavrže prodiranje Nemčije proti bližnjemu orientu. Vsled priklopitve Avstrije so stopila sedaj ta vprašanja v ospredje. Angleško zanimanje je postalo aktivnejše šele tedaj, ko je politično razširjenje Nemčije zadobilo konkretne oblike. V tej zvezi je tudi gospodarski prednostni položaj Nemčije, ki si ga je pridobila v zadnjem času na tem ozemlju, političen faktum, zlasti še, ker bi v slučaju vojne nabave surovin iz teh dežel mogle zadobiti vsled njih zemskopolitičnega položaja poseben pomen. — Ne manjšega pomena so pa za Anglijo čisto gospodarski motivi. Angliji je v zadnjem času mnogo na tem, da svoj izvoz poživí. Pri tem ima prednost, da se za financiranje lahko opira na velike glavnične vsote, ki počivajo v Angliji ob zelo nizki obrestni meri. A poživljenje izvoza lastne industrije je mogoče le, če se obenem dvigne nakup produktov v deželah, kamor gre angleški izvoz.

*

Da gledajo Nemci na angleška prizadevanja za evropski jugovzhod z zelo mešanimi čustvi, si lahko mislimo. Pred seboj imamo članek, ki ga

je za berlinski »Lokal-Anzeiger« 9. julija t. l. napisal v. Studnitz in ki ima naslov »London gleda na Jugovzhodno Evropo«. Med drugim beremo: Po zopetni združitvi Avstrije z Nemčijo — Nemci ne pravijo: po zasedbi Avstrije — je postal jugovzhod Evrope v angleški zavesti zopet živahnejši. Anglija se zanima za razvoj Ogrske, Jugoslavije, Romunije, Bolgarije, Grčije in slednjič tudi Turčije na način, ki se pozornost vzbujajoče razlikuje od prejšnje angleške politike, da naj se razvijajo dogodki na Balkanu tako, kakor se hočejo. Pogonskih sil te nove angleške politike ni težko najti. Dobijo se pri oni skupini angleških politikov, ki po priključitvi Avstrije komaj še morejo skrivati svojo zlohotnost napram Nemčiji in ki vse poskušajo, da oslabijo možnosti, izvirajoče za Nemčijo iz priklopitve. S takimi mislimi je angleško javnost prvi seznanil Winston Churchill in je šel v ta namen tudi v Pariz. Nato sta prišla Daladier in Bonnet v London in tam so se pogovarjali o »gospodarski opori« dežel na jugovzhodu Evrope po Angliji in Franciji. Pobude so pričele postajati dejstva. Angleška vlada je te dni osnovala odbor, sestavljen iz strokovnjakov zakladnega urada (fin. ministrstva), trgovskega in zunanjega ministrstva, ki naj proučuje možnosti poglobitve trgovinskih stikov z državami evropskega jugovzhoda. »Sunday Times« poročajo k temu, da sta Daladier in Bonnet predložila v Londonu spomenico o vprašanju Jugovzhodne Evrope; hkrati napoveduje ta časopis dodelitev izvoznih kreditov obdonavskim in balkanskim državam.

Istočasno je mogel sir John Simon obvestiti parlament o podpisu kreditnega dogovora s Turčijo; državni zakladnik je odgovor utemeljil z »željo britanske vlade, da pospešuje razvoj dežele, koje miroljubni nameni in notranje pridobitve so predmet občudovanja Anglije«. V debati je poslanec Henderson izrazil upanje, naj se Turčiji dovoljena pomoč raztegne tudi na balkanske dežele in se jim tako zagotovi njih gospodarska neodvisnost. Presenetljivo hitri sprejem, ki ga je dobil dogovor s Turčijo v parlamentu, ter napoved o ustanovitvi prej omenjenega odbora sta pokazala, da je dobilo stremljenje Churchillove skupine po močnejši aktivnosti Velike Britanije v omenjenem predelu Evrope pri opoziciji in pri vladi vplivne pristaše.

Zagovorniki teh načrtov navajajo argument, da hoče Nemčija z nedopustnimi sredstvi spraviti evropski jugovzhod v gospodarsko in vojaško odvisnost, s ciljem tvorbe evropskega bloka, kateremu bi se noben izven bloka stoječ narod ne mogel ustavljati — tu je mišljena Češkoslovaška —. »Nedopustna sredstva« obstojajo v tem, da kupuje Nemčija v omenjenih državah surovine po cenah, ki so nad svetovnotržnimi notacijami, in jim prepušča za protiuslugo brezkonkurenčno ceneno industrijsko blago. Na ta način pridejo te države popolnoma v nemške roke.

Tvori se torej nekakšna os Berlin—Balkan, proti kateri nastopiti je dolžnost treh zapadnih demokracij — to so Francija, Velika Britanija in U. S. A. — Angleški gospodarski list »The Economist« je 14. maja t. l. pisal, da gre za to, da se v 59. minuti 12. ure za prospeh velikih demokracij v miru in vojni odgovorni državniki premislijo, na kakšen način bi se mogli državam Srednje in Jugovzhodne Evrope odpreti trgi za njih visokovredne in strategično važne proizvode, ki so še prosti prisilnogospodarskih omejitev. V nekem drugem listu be-

remo o malosrčnosti, ki se je polastila Jugovzhodne Evrope spričo lavine nemške trgovinske ekspanzije.

Navajajo se razna sredstva, kako bi se ta razvoj zavrl. Najljubša Churchillova misel je, da se potrebne napolnitve vojnih skladišč na angleških otokih krijejo s produkti Jugovzhodne Evrope. Ker bi šlo tukaj samo za dodatne nakupe žita, petroleja, sadja, mesnih konserv itd., bi druge dobaviteljice Velike Britanije ne bile nič oškodovane. Pomisleke, da bi morala na primer Anglija za romunski petrolej ali pa za ogrsko ali jugoslovansko pšenico več plačati kot za tovrstne cenejše proizvode Zedinjenih držav in Argentine, odpravi Churchill, da so ti nakupi političnega značaja in da zahtevajo žrtve, kakor pač vsaka ne iz zgolj gospodarskega vidika izvršena trgovska transakcija. Glede Grčije se zahtevajo večji nakupi tobaka, kar se more tem lažje napraviti, ker znaša delež grškega tobaka na angleški porabi le dva odstotka. Drug načrt misli na dovolitev eksportnih kreditov balkanskim državam, na isti bazi kot so bili dovoljeni Turčiji; zadevna pogajanja imajo že izglede na uspeh.

Studnitz zaključuje: »Očividno primero z obkrožitvijo Nemčije pred vojne zavračajo Angleži s trditvijo, da je to le 'mitos'. Nihče ne mara škodovati legitimni trgovini Nemčije, a dolžnost vseh je, da ustavijo nemško hegemonijo v Srednji Evropi. Ali hoče Anglija nemški trgovini vzeti na še itak omejenem ozemlju Srednje in Jugovzhodne Evrope njen delež, potem ko je bila odrezala razširitev nemških energij v prekomorju? Lahko to poskusi. Toda ali more iz take intervencije nastati kaj drugega kot nesreča?«

Kako to Nemce boli, če jih drugi ne pustijo neomejeno razširjati se, posebno pa še, če so njih pravi nameni znani! Saj vendar vsak Anglež ve, če pohrusta Nemčija Srednjo in Jugovzhodno Evropo, da pride nato vrsta na Francijo in na Anglijo. Zakaj bi se pa sicer Anglija tako oboževala!

*

Glede posameznosti omenimo še, da je angleški odbor, ki mu je bil poverjen študij kreditov za balkanske države, svoje delo končal. Sliši se, da bo sklicana v London konferenca balkanskih držav, na kateri naj se končno javno uredi vprašanje dolgoročnih kreditov za te države.

Na drugem mestu govorimo o ustanovitvi Jugoslovansko-britanske trgovske zbornice. Njeno ustanovitev pozdravljajo vsi gospodarski krogi kot zelo važen faktor pri gospodarskem sodelovanju obeh držav.

Pogajanja med jugoslovansko vlado in družbo Trepča-Mines (mine izg. majn = nem. Mine = rov, rudnik, -s = množina) so se uspešno zaključila. Določeno je, kakor je želela jugoslovanska vlada, da se bo svinčena in cinkova ruda doma predelovala, kakor se to od julija dalje vrši z bakreno rudo v Boru, in da se bodo zgradile zadevne peči; svinčena peč bo imela začetno kapaciteto 12.000 ton na leto in bo do leta 1941. izpopolnjena za predelavo vse svinčene rude, cinkova peč bo pa imela kapaciteto 10.000 ton na leto. Protiusluga Jugoslavije obstoji v bistvenih davčnih in carinskih olajšavah ter v ugodni ureditvi deviznega vprašanja, to za dobo petnajst let.

»Jugoslavenski Lloyd« je pred kratkim pisal o angleški gospodarski aktivnosti v podonavskih državah in je dejal, da bi se mogla oljna in

rudna nahajališča v teh državah z angleško finančno močjo mnogo bolje in smotreneje izkoriščati kot sedaj. Pri tem omenja prej omenjeni dogovor in razpravlja o koristih, ki jih bo prinesel naši državi.

Beremo iz Sofije, da so tudi v Bolgarijo prišli angleški gospodarstveniki, ki se zanimajo za tamošnja rudna nahajališča. Angleška skupina hoče baje v bolgarske rudnike investirati osem milijard levov. Francozi so pa dali Bolgarom kredit 300 milijonov frankov za nabavo železniškega materiala, hočejo dati večji kredit Romuniji, dalje Turčiji kredit v znesku dveh milijard frankov itd.

*

Poglejmo še, v čem obstoji trgovina med Jugoslavijo in Veliko Britanijo. Natančnih podatkov o prvi letošnji polovici sedaj, ko to pišemo, še nimamo; za primerjanje zadostuje pogled na leto 1937. Pri tem mislimo le na čisti trgovski promet, k čemur pride še turistični promet, dajatve rudnikov, ki so v angleških rokah itd. Rezanega bukovega lesa smo prodali lani v Anglijo za 64'5 milijona dinarjev, hrastovega za 21 milijonov, črnega za 75 milijonov, furnirjev za 34 milijonov, skupaj skoraj za 200 milijonov dinarjev. Vlakna (konoplja) so dala 38 milijonov dinarjev, zaklani purani 27 milijonov, jajca 13, svinjska mast 15, ovčja volna 11'4, hmelj 25'5, koruza 11'5, otrobi 14 itd. Vseh izvoznih vrst je bilo 127.

Angleške dobave Jugoslaviji obstojijo iz kavčuka in gutaperče 12 milijonov din, volne 53, bombaža 7'4, zlata 59, koksa 22, dalje riža, kakaa, čaja, vsak z milijonskimi številkami, tekstilij z velimi milijoni, premoga, strojev, aparatov itd. Vsega skupaj našteje trgovska statistika 200 skupin uvoza iz Velike Britanije. Pri tem pa niso upoštevani angleški dominioni in angleške kolonije, s katerimi imamo deloma tudi zelo živahne trgovinske stike; prim. Brit. Indijo.

Vobče moremo reči: Pripravlja se ojačeno gospodarsko delovanje med Veliko Britanijo in Jugoslavijo, ki more prineesti obema partnerjema mnogo dobrega in more izdatno okrepiti našo hrbtenico.

Dr. V. Šarabon

SVETOVNA TRGOVINA V LETU 1937.

(Jugoslavija se nahaja v svetovni trgovini na 41. mestu z 0'45%.)

Zveza narodov izdaja že dolgo vrsto let po vojni vsako leto važno publikacijo o svetovni trgovini, ki kaže v kratkih potezih razvoj svetovne trgovine v prejšnjem letu. Ta publikacija izide julija, dočim izda še nadalje Zveza narodov proti koncu leta podrobne statistike o zunanji trgovini skoro vseh držav in carinskih ozemelj za prejšnje leto.

Letos je že izšla splošna publikacija za 1937, ki prinaša pregledno sliko svetovne trgovine v letu 1937. V uvodnem poglavju prinaša že izsledke cele študije, ki so naslednji:

1. V letu 1937. se je vrednost svetovne trgovine v zlatu povečala za 23%, t. j. v trikrat večjem obsegu kot leta 1936. Ker pa so cene v letu 1937. narasle za 8—9%, je računati, da se je količina svetovne trgovine povečala za približno 13% (v prejšnjih dveh letih je znašalo

povečanje le približno 5%). Tako je svetovna trgovina narasla na višino, ki zaostaja le še 3 % za višino leta 1929. V zadnjih šestih letih so bile izpremembe v cenah, količini in vrednosti svetovne trgovine naslednje (izpremembe v odstotkih v primeri s prejšnjim letom):

	cene v zlatu	količina	vrednost v zlatu
1932	— 22'5	— 12'5	— 32'5
1933	— 11	+ 1	— 10
1934	— 7	+ 3'5	— 3'5
1935	— 2'5	+ 4'5	+ 2
1936	+ 3	+ 5	+ 8
1937	+ 8'5	+ 13	+ 23

2. Količino trgovine s surovinami je ceniti za 11—12% višje kot je znašala 1929, toda količina hranil je bila nižja v svetovni trgovini za 7%, industrijskih izdelkov pa za 14% kot leta 1929.

3. Trgovalne možnosti držav, ki proizvajajo surovine, so se stalno izboljševale od leta 1932. dalje in so dosegle najboljše stanje v teku prvih mesecev leta 1937., v nadaljnjem teku leta, ko so začele padati cene številnih surovin, pa so se poslabšale.

4. Ta izprememba tržnega položaja je imela svoj vzrok v veliki meri v zmanjšanju uvoza surovin v severnoameriške Zedinjene države, kar je bilo zopet v zvezi s poslabšanjem ameriške industrijske delavnosti. Izprememba pa izvira tudi iz dejstva, da je Japonska reducirala svoje nakupe surovin potem, ko se je začel njen konflikt s Kitajsko.

5. Oboroževanje v Evropi in na Japonskem kakor tudi živahnost v investicijah v večini držav, so povzročili izredne potrebe železa in jekla, katere je delno kril izvoz severnoameriških Združenih držav.

6. Trgovina industrijskih izdelkov je izkazovala znaten razmah predvsem zaradi močnega povpraševanja, ki se je javljalo v deželah, ki proizvajajo surovine in v Angliji. Uvoz industrijskih izdelkov v te države in dežele je bil višji po količini kot je bilo najvišje doseženo stanje (l. 1931.).

7. Industrijske države, ki so imele največ koristi od povečanja povpraševanja za industrijske izdelke, so bile Nemčija in severnoameriške Zedinjene države ter tudi male evropske industrijske države. Izvoz iz Anglije je sicer narastel, vendar je bil oviran proti koncu leta z naraščanjem notranjega povpraševanja. Kar tiče Francijo, izkazuje le majhno naraščanje.

8. Trgovinska bilanca severnoameriških Zedinjenih držav, ki je bila pasivna leta 1936., je postala zelo aktivna v letu 1937. Na drugi strani je uvozni presežek Anglije narastel za četrtno in trgovinska bilanca skoro vseh držav — producentin surovin — je postala manj aktivna (ali celo pasivna).

* * *

Po teh uvodnih izvajanjih, ki podajajo najvažnejše izsledke študije, so objavljeni podrobni podatki, iz katerih posnemamo še tole:

Vrednost svetovnega uvoza in izvoza je znašala (v milij. zlatih dolarjev prejšnje paritete):

	Uvoz	Izvoz	Skupno
1929	35.595	33.024	68.619
1934	11.981	11.333	23.314
1936	13.145	12.577	25.722
1937	16.222	15.369	31.591

Ce pa vzamemo vse podatke izražene v funtih šterlingih, je bilo nazadovanje od 1929 dalje manjše kot je izraženo v dolarjih prejšnje zlate paritete.

Glavne države v svetovni trgovini so bile naslednje (v odstotkih svetovne trgovine):

	Uvoz		Izvoz		Skupno	
	1929	1937	1929	1937	1929	1937
Anglija	15'19	17.18	10'75	9'91	13'05	13'64
USA	12'19	10'97	15'62	12'66	13'84	11'79
Nemčija	9'0	8'0	9'73	9'15	9'35	8'56
Francija	6'41	6'18	5'95	3'68	6'19	4'96
Japonska	2'80	3'90	2'94	3'46	2'86	3'69
Kanada	3'65	2'95	3'71	4'33	3'68	3'62
Belgija	2'78	3'37	2'68	3'30	2'73	3'34
Holandija	3'11	3'11	2'42	2'43	2'78	2'78
Italija	3'20	2'65	2'43	2'11	2'83	2'39
Indija	2'57	2'02	3'56	3'07	3'05	2'53
Argentina	2'30	1'76	2'75	2'92	2'52	2'32

To so najvažnejše države v svetovni trgovini, razporejene po obsegu njih trgovine v lanskem letu. Pri britski Indiji je treba upoštevati, da je leta 1929. obsegala še Birmo, od leta 1936. dalje pa je zunanja trgovina Birme izkazana posebej. V naši tabeli smo jo sicer prišteli za 1937 enostavno Indiji, toda ta postopek ni točen, ker je vsebovana tudi trgovina med obema državama v tej statistiki za 1937, dočim za prejšnja leta ni bila izkazana posebej, ker je bila pač notranja trgovina.

Primerjava med letoma 1929. in 1937. kaže izpremenjeno razmerje med najvažnejšimi trgovinskimi državami na svetu. V letih dobre konjunktore je bila Amerika na prvem mestu, zlasti radi svojega znatnega izvoza. Sedaj pa je na prvem mestu v svetovni trgovini, kot že dolgo vrsto let pred vojno, Anglija. Posebno očitno je znatno naraščanje japonskega deleža, kar kaže veliko ekspanzivnost japonske zunanje trgovine v letih krize. Tudi zunanja trgovina Belgije je v odstotkih svetovne trgovine znatno narasla, nasprotno pa se je zmanjšal italijanski delež, kjer so se v letu 1937. poznale še posledice sankcij. Zanimivi so tudi podatki Zveze narodov o najvažnejših svetovnotrговinskih imperijih. Zbrani so podatki za britski Commonwealth, za Francijo in njene kolonije ter Holandijo in njene kolonije. Delež teh skupin držav je znašal v letih najbolj važnih za presojo svetovne konjunktore:

	Uvoz				Izvoz			
	1929	1932	1936	1937	1929	1932	1936	1937
Britski imperij	29'4	28'9	32'0	31'4	26'3	26'0	29'6	28'1
Francoski imperij	8'5	11'6	9'4	8'4	7'6	8'6	7'1	6'1
Holandija in kol.	4'8	5'3	4'3	4'7	4'6	4'9	4'5	5'0
USA	12'2	9'5	10'9	11'0	15'6	12'2	11'4	12'7

	Skupna trgovina			
	1929	1932	1936	1937
Britski imperij	27'9	27'5	30'8	29'8
Francija in kolonije	8'0	10'2	8'3	7'3
Holandija in kolonije	4'7	5'1	4'4	4'8
USA	13'8	10'8	11'1	11'8
skupno	59'4	57'2	56'5	58'1

Te številke nam kažejo veliki delež britskega imperija na svetovni trgovini, s katerim se ne more meriti nobena druga skupina držav. Skupno obsega zunanja trgovina vseh navedenih 4 velikih imperijev tri petine vse svetovne trgovine. Le delež Francije se je v zadnjem letu znatno zmanjšal radi gospodarskih težkoč v metropoli.

Pri tem je treba omeniti še važno tendenco k povečanju trgovinske izmenjave med posameznimi deli imperijev, zlasti med metropolo in kolonijami. Tako je znašala notranja trgovina v britskem imperiju leta 1929. 25'7% vse zunanje trgovine držav in dežel britskega imperija, leta 1931. 25'7, leta 1932. pa je narasla na 29'1, leta 1935. na 30'4 in leta 1936. na 30'6%. Po drugih podatkih je znašal uvoz Anglije iz dominijonov in kolonij leta 1929. 29'4%, izvoz tja pa 41'4%, leta 1934. je delež pri uvozu narastel na 37'1, pri izvozu pa na 44'0, leta 1936. je znašal pri uvozu 39'2, pri izvozu 45'4 in lani pri uvozu 39'4, pri izvozu 44'3% vse zunanje trgovine Anglije. Slično naraščanje trgovine metropole s kolonijami kaže tudi Francija. Tako je znašal v posameznih letih uvoz iz kolonij v Francijo in izvoz iz Francije v kolonije v odstotkih zunanje trgovine metropole:

	1925	1929	1932	1933	1935	1936	1937
uvoz iz kolonij	10'5	12'0	20'9	23'7	25'8	28'5	24'4
izvoz v kolonije	14'6	18'8	31'5	32'4	31'6	33'3	28'3

Tudi tu vidimo naraščajočo težnjo k vedno večji izmenjavi blaga med metropolo in kolonijami, ki je bila prekinjena le leta 1937., ko Francija radi notranjih gospodarskih težav ni mogla v prejšnji meri zadovoljiti naraščajočih potreb svojega kolonialnega imperija.

Delež naše države na svetovni trgovini znaša komaj pol odstotka. Leta 1929. je znašal 0'45%, leta 1937. pa 0'49%. Razvoj v posameznih letih kažejo naslednje številke:

	Uvoz				Izvoz			
	1929	1932	1936	1937	1929	1932	1936	1937
Jugoslavija	0'38	0'33	0'41	0'43	0'42	0'38	0'48	0'56

Povečanje našega deleža v svetovni trgovini je pripisovati predvsem znatnemu naraščanju našega deleža pri svetovnem izvozu radi hitrejšega naraščanja našega izvoza v zadnjih letih. Naša država se nahaja v svetovni trgovini na 41. mestu. Vrstni red je bil v letu 1937. naslednji: Anglija 13'64%, USA 11'79, Nemčija 8'56, Francija 4'96, Japonska 3'69, Kanada 3'62, Belgija 3'34, Holandija 2'78, Italija 2'39, Indija 2'34, Argentina 2'32, Južnoafriška Unija 2'13, Avstralija 2'01, Švedska 1'95, Britska Malaja 1'71, Kitajska brez Mandžurije 1'67, Češkoslovaška 1'50, Holandska Indija 1'47, Švica 1'32, Danska 1'31, Brazilija 1'28, Rusija 1'08, Norveška 0'97, Avstrija 0'93, Nova Zelandija 0'91, Poljska 0'87, Koreja 0'81, Mehika 0'78, Alžir 0'77, Finska 0'76, Egipt 0'72, Romunija 0'69, Kuba 0'61, Irska 0'61, Madžarska 0'59, Curacao 0'59, Venezuela 0'59, Španija (cinitev) 0'54, Čile 0'53, Filipini 0'51, Jugoslavija 0'45, Iran 0'45% itd. Preseneča visoko mesto Češkoslovaške, ki ima večjo zunanjo trgovino kot ogromna Kitajska s 450 milij. prebivalci in Holandska Indija z nad 66 milij. prebivalcev.

Važna ugotovitev je, da je znašala pasivnost trgovinske bilance 8 upniških držav v letu 1937. 1.853 milij. zlatih dolarjev (1936 1.644, 1929 1.642 milij.), vse ostale države pa so izkazovale lani aktivnost v zunanji trgovini v znesku 1.000 milij. zlatih dolarjev (leta 1939. 1.078 in 1929 558 milijonov).

Iz tega se vidi, da je začela aktivnost dolžniških držav pojemat radi krize na trgu surovin in je tako n. pr. znašala aktivnost trgovinske bilance dolžniških držav v prvem četrtletju 1938 samo še 83 milij. dolarjev, dočim je znašala v prvem četrtletju 1937 še 414, v zadnjem četrtletju 1937 pa še 209 milij. dolarjev. Istočasno je začel nazadovati tudi uvozni presežek upniških držav: znašal je v prvem četrtletju lani 541 milij., v zadnjem četrtletju 1937 še 388, letos v prvem četrtletju pa samo še 338 milij. zlatih dolarjev. Pregled trgovine posameznih važnejših držav kaže n. pr. za Nemčijo veliko naraščanje izvoza in sploh trgovine z vzhodno Evropo in latinsko Ameriko. Tako je znašal delež pri nemškem uvozu in izvozu v odstotkih:

	Uvoz			Izvoz		
	1934	1936	1937	1934	1936	1937
latinska Amerika	10'9	13'7	16'8	6'5	10'8	11'2
jugovzhodna Evropa	7'1	12'0	12'3	5'3	9'5	11'3

Tu se vidijo uspehi nemške eksportne ofenzive, ki je uspela na ta način, da od teh držav kupuje surovine večinoma po višjih cenah in jim potem v kompenzacijo nudi svoje izdelke.

Tudi iz statistike zunanje trgovine jugovzhodnih evropskih držav je razviden velik napredek Nemčije v trgovini teh držav. Leta 1934. je znašal delež Nemčije pri uvozu teh držav komaj 19'6%, do leta 1937. je narasel na 32'8%, istočasno pa je padel delež Anglije od 11'6 na 7'6, Avstrije od 10'4 na 8'6, zlasti pa je padel uvoz iz Francije od 6'8 na 2'6%. Edino trgovina severnoameriških Zedinjenih držav s temi državami je narasla. Podobno sliko dobimo tudi pri izvozu teh držav: tako je narasel od 1934 do 1937 izvoz v Nemčijo od 23'0 na 26'4, padel pa je izvoz teh držav v Italijo od 11'0 na 8'2, v Francijo od 4'6 na 4'0 in Avstrijo od 12'0 na 8'8%. Zanimivo je, da se je povečal izvoz teh držav

v Anglijo, ki je skušala tem državam nadoknaditi izgube radi sankcij proti Italiji s tem, da jim je dovolila večje uvozne kontingente.

Med ostalimi važnimi ugotovitvami je omeniti še naraščajočo industrializacijo, ki se kaže iz trgovinskih statistik. Tako n. pr. izkazuje britska Indija v zadnjih letih polno avtarkijo v sladkorju, katerega praktično skoro več ne uvaža, uvoz bombažnih prediv in tkanin pada, narašča pa uvoz bombaža, čeprav je sama Indija eden najvažnejših producentov bombaža. Nasprotno postaja Indija celo važen izvoznik bombažnih prediv in tkanin.

Razvoj svetovne trgovine v tekočem letu

Zadnji statistični mesečnik Zveze narodov prinaša že skupne podatke o svetovni trgovini 76 držav v mesecu maju 1938 in je znašala letos vrednost v zlatu v primeri z letom 1929. (ki je vzeto kot 100):

	1937		1938	
	milij. dol.	v %	milij. dol.	v %
januar	2.216	40'8	2.287	42'1
februar	2.212	40'7	2.185	40'2
marec	2.538	46'7	2.359	43'4
april	2.590	47'6	2.158	39'7
maj	2.546	46'8	2.162	39'8

Te številke kažejo že padec svetovne trgovine v tekočem letu. Ker pa se nivo cen v zadnjem letu ni toliko izpremenil, je to nazadovanje pripisovati predvsem manjšim količinam svetovne trgovine. Tako je znašal indeks za količino svetovne trgovine v prvem četrtletju letos 88% stanja leta 1929., potem ko je v zadnjem četrtletju 1937 dosegel že 100%, v prvem četrtletju 1927 pa je znašal 91'8% stanja iz leta 1929.

Drago Potočnik

ŠTEVILO TRGOVIN V SLOVENIJI

Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani vodi že od začetka leta 1923. natančno trimesečno statistiko o številu novih prijav in odjav trgovinskih in pomožnih obratov. Ta statistika je nekakšno zrelo za konjunkturo v slovenski trgovini in s tem tudi za vse slovensko gospodarstvo. V »Trgovskem Tovarišu« smo že leta 1936. objavili podatke o gibanju števila prijav in odjav za 5 let krize od 1931 do 1935, v naslednjem pa podajamo še nadaljnje podatke do srede leta 1938., ki so bili dosedaj objavljeni.

Predvsem nam je pohvalno omeniti, da prinaša od začetka letošnjega leta zbornična statistika tudi gibanje prijav in odjav po okrajih, kar je tudi velikega pomena za presojo stanja trgovine po posameznih okrajih. Želeti bi bilo, da se zbornica posveti še delu, da sestavi točno število trgovin v začetku leta 1938. po okrajih, da bo nadaljnja statistika prijav in odjav imela temelj, na osnovi katerega bo lahko mogoče delati naprej. Kolikor nam je znano, je bila zadnja zbornična statistika o številu trgovin po okrajih objavljena za konec leta 1925. in je od tedaj že nastopilo mno-

go izprememb, tako da bi bilo potrebno izdati novo pregledno statistiko po okrajih.

Skupna slika gibanja prijav in odjav v zadnjih dveh in pol letih je razvidna iz naslednje razpredelnice:

	prijave	odjave	prirastek	zmanjšanje
I. četrletje 1936	203	528		— 325
II. četrletje 1936	183	283		— 100
III. četrletje 1936	169	142	27	
IV. četrletje 1936	212	197	15	
I. četrletje 1937	208	211		— 3
II. četrletje 1937	206	151	55	
III. četrletje 1937	195	125	70	
IV. četrletje 1937	223	191	32	
I. četrletje 1938	225	188	37	
II. četrletje 1938	227	137	90	
	prijave	odjave	prirastek	zmanjšanje
leto 1936	767	1050		— 283
leto 1937	832	678	154	
1. polovica 1937	413	362	51	
1. polovica 1938	452	325	127	

Ta razpredelnica nam kaže, da je namesto stalnega zmanjševanja števila obratov nastopilo že v 3. četrletju izboljšanje in je število prijav bilo večje kot število odjav. V prvem četrletju 1937 so sicer odjave prekašale prijave, vendar samo za 3 obrate in je že v naslednjem četrletju nastopilo nadaljnje izboljšanje, ki se je nato stopnjevalo in je v 2. četrletju 1938 bilo prirastka na novih obratih že 90. V glavnem pa ta prirastek ne temelji toliko na novih obratih, kot na velikem zmanjšanju števila odjav. V 2. četrletju 1937 je bilo število odjav najmanjše 125 in je tedaj znašal prirastek 70 obratov.

Zanimivi so iz zbornične statistike tudi naslednji podatki o gibanju prijav in odjav v najvažnejših strokah.

Najbolj številna stroka pri nas je trgovina z mešanim blagom, ki beleži v letu 1936. 296 prijav in 293 odjav, v letu 1937. pa je število prijav naraslo na 304, odjav pa padlo na 199. V prvi polovici leta 1938. je bilo prijav 170, odjav 110.

Druga znatno zastopana stroka je lesna trgovina. V lesni trgovini je bilo leta 1936. 45 prijav in 111 odjav. V letu 1937. se je število prijav povečalo na 58, odjav pa padlo na 40. V prvi polovici letos smo zabeležili 43 prijav in 20 odjav.

Trgovina z živili izkazuje za 1936 50 prijav in 74 odjav, 1937 30 prijav in 46 odjav in letos v prvi polovici 23 prijav in 22 odjav. Branjarji je bilo novih leta 1936. 27, odpadlo jih je 54, leta 1937. je bilo novih 47, odpadlo ravno toliko. V letu 1938. je bilo število prijav s 26 večje kot število odjav s 23.

Trgovina z deželnimi pridelki ne beleži napredka, kakor je viden v nekaterih drugih strokah. Kajti v letu 1936. je izkazala 31 prijav in 49 odjav, v letu 1937. 30 prijav in 34 odjav, v prvi polovici 1938 pa 11 prijav in 19 odjav.

Stroka, ki še vedno stalno nazaduje radi splošno izpremenjenih gospodarskih razmer, je sejmarstvo. Novih obratov v tej stroki že dolgo ni, so samo odjave obstoječih. Leta 1936. je bilo 44 odjav, 1937. 17 in letos v prvi polovici 7.

Zbornična statistika za konec leta 1937. izkazuje na vsem področju zbornice 10.091 trgovinskih obratov. Če še prištejemo prirastek v prvi polovici leta 1938., dobimo za sredo leta 1938. število trgovin z 10.218. To pa še daleč ni stanje, kakor ga je izkazovala slovenska trgovina v letih pred krizo. Najvišje število trgovin je bilo po izkazih ljubljanske Zbornice za trgovino, obrt in industrijo na koncu leta 1927. s 14.464. Pripominjamo še, da je bilo na koncu leta 1918. v Sloveniji trgovin 8.864. V časih krize je število trgovin padlo celó na 9.900 (po stanju na koncu leta 1936.).

Naslednja statistika nam kaže število registriranih tvrdk na področju ljubljanske zbornice v najvažnejših povojnih obdobjih:

	31. 12. 1918	31. 12. 1928	31. 12. 1937
posamezne tvrdke	1.297	2.566	2.097
javne trgovske družbe	170	415	341
komanditne družbe	12	20	31
družbe z omejeno zavezo	21	473	765
delniške družbe	21	154	163
vse vpisane tvrdke	1.521	3.628	3.397

Iz tega pregleda vidimo, da je zlasti naraslo število družb z omejeno zavezo, ki so postale zelo priljubljena oblika v poslovnem svetu. Zadnje čase je število novih ustanovitev manjše, ker zahtevajo sodišča pred vpisom v register, da morajo družbe imeti zelo znatno glavnico. Z uveljavljanjem novega trgovinskega zakona bodo družbe z omejeno zavezo lahko ustanavljane na vsem področju države. Doslej smo jih imeli samo v Sloveniji in Dalmaciji.

Končno podajamo še statistiko prijav in odjav po političnih okrajih v Sloveniji za prvi dve četrletji 1938:

Mesta:	prijave		odjave	
	1. četrletje	2. četrletje	1. četrletje	2. četrletje
Ljubljana	49	56	24	12
Maribor	16	14	17	11
Celje	3	5	7	2
Ptuj	2	3	6	3
skupno	70	78	54	28
Industrijski okraji:				
Ljubljana okolica	18	8	11	7
Celje okolica	1	2	5	2
Dravograd	2	1	2	4
Kranj	10	16	8	1
Laško	5	2	3	2
Maribor desni breg	6	9	4	9
Maribor levi breg	7	3	3	2
Radovljica	8	12	5	6
skupno	57	53	41	33

Mesta :	prijave		odjave	
	1. četrletje	2. četrletje	1. četrletje	2. četrletje
Kmetijski okraji:				
Brežice	3	5	1	—
Črnomelj	5	4	4	8
Gornji grad	13	15	9	5
Kamnik	6	10	7	2
Kočevje	4	3	7	2
Slov. Konjice	3	3	2	2
Krško	3	9	5	3
Lendava	8	2	13	10
Litija	8	7	13	2
Ljutomer	3	5	4	15
Logatec	3	1	2	3
Murska Sobota	10	8	6	11
Novo mesto	9	3	1	4
Ptuj okolica	7	6	9	5
Slovenj Gradec	3	4	2	—
Škofja Loka	5	7	5	2
Šmarje pri Jelšah	5	4	3	2
skupno	98	96	93	76
vse skupaj	225	227	188	137

Med industrijske kraje smo vzeli nekatere bolj značilne in dodali tudi okolico večjih mestnih središč. Statistika nam nazorno kaže, da se je v prvem četrletju število trgovin v mestih povečalo za 16, v drugem četrletju za 50, v industrijskih krajih v prvem četrletju 1938 za 16, v drugem četrletju pa 20. V vseh ostalih krajih je število obratov naraslo le za 5, odn. v drugem četrletju za 20 obratov. Iz tega lahko sklepamo, da se gospodarske prilike na našem podeželju še niso popravile, kar naravno ne omogoča podeželski trgovini večjega razmaha.

Če še posebej izločimo izrazito kmetijske okraje, kot so vinorodni okraji na Štajerskem in Kranjskem ter Slovenska krajina, potem zopet vidimo, da ravno v teh krajih trgovina najmanj napreduje. Vzeli smo posebej okraje: Črnomelj, Novo mesto in Krško na bivšem Kranjskem, na Štajerskem pa Brežice, Ljutomer, Ptuj okolica in Šmarje pri Jelšah ter oba prekmurska okraja. V teh 9 okrajih je bilo v prvem četrletju 1938 53 prijav, v drugem četrletju 46, odjav pa 46 in 58, tako da se je število obratov povečalo v prvem četrletju za 7, v drugem četrletju pa je padlo za 12.

Podobno sliko kažejo tudi obrtni obrati. Tudi tu je večji prirastek v mestih in industrijskih krajih kot v pretežno kmetijskih okrajih.

Oec.

BANČNA ZAKONODAJA

Iz publikacije Zveze narodov o denarju in bankah 1937—1938 po-
snemamo tele zanimive podatke o zakonodaji za trgovske banke:

Zveza narodov pravi uvodno, da je bila pred vojno, pa tudi še 10 let
po vojni redka posebna bančna zakonodaja, ki je urejala poslovanje trgov-
skih bank. Sedaj pa je postala že običajna in le še maloštevilne države
izhajajo brez bančne zakonodaje. To so n. pr. Francija, Holandija in
Anglija, vendar so tudi v teh državah bili na merodajnih mestih predloženi
številni načrti za ureditev poslovanja bank. Druge države zopet še po-
ostrujejo svojo bančno zakonodajo in obetajo temeljite reforme.

Po vojni lahko ločimo bančno zakonodajo v 4 dobe. 1. Takoj po vojni
so uvedle posebno bančno zakonodajo nekatere nove države, na Danskem
in Norveškem pa radi krize, ki je tedaj izbruhnila. 2. Druge države so
zopet uvedle posebno bančno zakonodajo za časa valutne reforme in
stabilizacije (latinska Amerika, Portugalska, Španija in Japonska). 3. Novi
ukrepi na polju bančne zakonodaje so bili zelo številni po letu 1931.
v zvezi z veliko gospodarsko in finančno krizo (Nemčija, Belgija in Švica).
4. Ob ustanovitvi novih centralnih bank so nekatere države podredile
tudi delo zasebnih trgovskih bank posebni zakonodaji (nekateri angleški
dominijoni in Argentina).

Mnogi predpisi bančne zakonodaje izkazujejo zelo značilne skupne
poteze. To pa v glavnem iz naslednjih razlogov: Po vojni je število za-
vodov in obseg njihovega poslovanja zelo narastel. Izkušnja prve krize
po vojni in leto 1931. so pokazali, da težko vzdrže nekateri bančni sistemi
pretresljaje krize, zlasti ker so trgovske banke vedno bolj postale mešane
banke (depozitne in trgovske). Tudi niso imele osrednje banke dovolj
kontrolnih sredstev na razpolago, ali pa niso mogle dovolj paziti na razvoj
poslov trgovskih bank, da bi se ti posli razvijali po intencijah osrednje
banke.

Vloga države v bančnem poslovanju in zakonodaji je postala izredno
obsežna. Vendar v nekaterih državah in deželah ne gre predaleč. V ne-
katerih, zlasti angleških dominijonih, država ni uvedla kontrole bančnega
poslovanja. V drugi skupini držav je država uvedla kontrolo poslovanja
z ozirom na interese vlagateljev, delničarjev in javnosti, vendar jih še ni
podredila posebnim gospodarsko političnim ciljem. V tretji skupini držav
pa so banke naravnost podrejene državni splošni gospodarski in finančni
politiki in so postale tudi naravnost pomožno sredstvo za državno gospo-
darsko politiko (n. pr. Italija).

Večina bančnih zakonov podrobno opisuje pojem banke in bančnih
poslov, včasih je naravnost priložena lista zavodov, katerih se zakon tiče.
V vseh zakonih je določeno: počenši od kanadskega iz leta 1871. do tur-
škega leta 1936., da se morajo banke vpisati v poseben register in da je
potrebna za ustanovitev nove banke dovolitev države, v številnih pri-
merih mora država dati tudi dovoljenje za nove podružnice in za fuzijo
z drugimi bankami.

Posebna določila so vsebovana tudi za upravni svet in ravnatelj
bank. Nekatere države določajo naravnost, da morajo biti vsi člani uprave
in ravnatelji državljani dotičnih držav. Na splošno določa bančna zakono-
daja pogoje, pod katerimi morejo biti izvestni ljudje člani upravnega
sveta in ravnateljstva bank. Kontrolni urad za nemške banke ima pravico

kontrolirati, če ustrezajo člani uprave predpisom zakona, ki so zelo natančni. Podobno ima belgijska zakonodaja natančne predpise o možnostih biti član uprave ali ravnateljstva. Italijanska zakonodaja pozna kaveijo za upravne svetnike, ravnatelje in vodilno uradništvo bank. Češki zakonodajalci so predpisali za nekatere važne funkcionarje bank, da morajo polagati poseben izpit. Drugi zakoni zopet urejajo vprašanje inkompatibilnosti. Tretja vrsta predpisov pa se nanaša na prepoved dajanja posojil funkcionarjem bank ali na omejitve višine teh posojil ali pa veže posojila na dovoljenje kontrolnega urada, občnega zbora delničarjev ali pa upravnega sveta.

Lastna in tuja sredstva

Ker se je po vojni pokazalo, da so bila lastna sredstva bank v primeri s stalno naraščajočimi tujimi sredstvi premajhna, je opaziti, da je povojna bančna zakonodaja polagala veliko važnost na ureditev tega vprašanja. V tej smeri so začeli zakoni predpisovati najnižjo lastno glavnico in določevati razmerje med lastnimi in tujimi sredstvi. Dalje so bile banke obvezane, da napravijo zadostne rezervne sklade in predpisan je bil tudi način naložbe rezervnih skladov.

Glede najnižje glavnice so nekatere države predpisale le absolutno višino glavnice, druge zopet pa najnižjo glavnico z ozirom na kraj, kjer je bila banka ustanovljena. Naslednje številke nam kažejo, kakšno mora biti razmerje lastnih in tujih sredstev pri bankah v nekaterih državah. Številke pomenijo odstotke, koliko morajo znašati glavnica in rezerve z obveznostmi banke do tretjih oseb:

Ekvador 50, Bolivija 33 $\frac{1}{3}$, Čile 25, Nemčija 20, Turčija 14 $\frac{3}{4}$, Švedska 12 $\frac{5}{8}$ oz. 20, Kolumbija 15, Bolgarija 12 $\frac{5}{8}$, Danska, Finska, Norveška, Poljska in Romunija po 10 in Švica 5 %.

Nalaganje rezerv v državne papirje

Določila o obveznem dotiranju rezervnih skladov določajo, da morajo banke v številnih državah izločiti od svojega čistega dobička 5—20% za rezervni sklad, dokler ta ne doseže določene višine v primeri z glavnico. Nadalje določajo v nekaterih državah zakoni, da morajo banke imeti določen odstotek ali pa vse rezerve plasirane v državnih papirjih. To je zanimivo zlasti radi naše najnovejše uredbe o stvarjanju poslovnih rezerv. Tako morajo n. pr. belgijske banke vložiti vse svoje rezerve v državne papirje ali pa v papirje, za katere garantira država. Bolgarske banke morajo najmanj 20% svojih rezerv naložiti v drž. papirje ali pa v druge slične papirje in vse to deponirati pri Narodni banki. Na Poljskem so banke obvezane naložiti najmanj 50% svojih rezerv v prvovrstne papirje. Ravno tako je v Romuniji, kjer mora biti najmanj 50% rezerv naloženih v državne papirje ali pa v druge vrednostne papirje, na osnovi katerih daje romunska Narodna banka predjume.

Likvidnost

Posebna pozornost pa je posvečena likvidnosti bank. To je eden izmed osnovnih problemov modernih bank, kajti znana so tri najvažnejša načela bančne politike: varnost, likvidnost in donosnost. Marsikdaj bi lahko dali likvidnost na prvo mesto.

V naslednji tabeli smo zbrali podatke o predpisih, koliko morajo znašati gotovinske rezerve bank v posameznih državah z ozirom na kakovost vlog:

	vloge na pokaz v %	hranilne ali terminske v %
Portugalska	20	—
Grčija	12	12
USA	7—13	3
Bolgarija	10	10
Romunija	10	—
Švica	2'5—5	2'5—5
Danska	1—3	—

Druge države privzemajo med likvidnostne rezerve tudi nekatere druge aktivne postavke, ki se dajo lahko realizirati. Tu znaša odstotek likvidnostnih rezerv 10—15 % z ozirom na vloge. Imajo pa to ureditev Bolgarija, Danska, Finska, Norveška, Portugalska, Romunija, Švedska in Švica.

Posojila

Nova skupina predpisov o aktivih se nanaša na posojila bank. Predvsem je tu določeno, koliko sme posamezna banka izposoditi enemu same-mu dolžniku. Odstotek se ravna večinoma po vplačani glavnici. Nadalje obstajajo v nekaterih državah predpisi, koliko smejo znašati dolgoročna posojila bank. Zlasti je daleč v tem oziru šla Belgija, ki je popolnoma ločila poslovanje bank kot zbiralcev hranilnih vlog in njih udeležbe v industriji. Podobno daleč gredo tudi predpisi za ameriške in italijanske banke.

Kontrola bank

V svrhu lažje kontrole imajo skoro vse države na svetu predpisan način in čas bilanciranja ter objave računskih zaključkov denarnih zavodov. Še posebej pa imajo ustanove za nadzorstvo in kontrolo bank. To nadzorstvo in kontrolo izvršujejo ali države naravnost, ali osrednje banke ali pa posebne institucije, kot na primer osrednje organizacije itd.

Na poseben način imajo končno še v Ameriki urejeno vprašanje varnosti vlog za vlagatelje. Leta 1933. je bila v severnoameriških Zedinjenih državah ustanovljena »Federal Deposit Insurance Corporation«. Glavnico za to je dala država, 150 milij. dolarjev, nato federalne rezervne banke 75 milij. dolarjev, ostalo pa so dale banke, ki plačajo letno premijo od vlog v višini od $\frac{1}{12}$ do 1 % letno. Skupna glavnica te ustanove je narasla do konca junija 1937 na 289 milij. dolarjev. Vsaka banka mora zavarovati svoje vlagatelje pri tej ustanovi. Tako zavaruje ta ustanova vsako banko do 5000 dolarjev za vsakega vlagatelja. Od vseh ameriških bank dne 30. junija 1937, 15.527 po številu, jih je bilo članic tega zavoda 13.885 in njih vloge so predstavljale 89'7 % vseh hranilnih vlog v Ameriki.

U. S.

USTNA REKLAMA

Ustna ali govorjena reklama je izvedljiva na več načinov. Najenostavnejši, najobičajnejši in — najcenejši med vsemi je tisti, ki ga opravlja prodajalec v trgovini, ko streže stranki. Često pride kupec v trgovino, zahteva neko blago, ki ga trgovec v zaželeni izdelavi nima. Z dobro vestjo pa lahko priporoča drugo vrsto blaga, ki povsem ustreza zahtevanemu predmetu. Siliti kupca, naj vzame to blago namesto zahtevanega, ne more. Pač pa mu ga lahko tako priporoča, da ga bo kupec rad vzel. V drugem primeru zopet ima sicer trgovec zahtevano blago na zalogi, prepričan pa je, da stranka z njim pri uporabi ne bi bila tako zadovoljna kot misli. Tega seveda trgovec ne želi. Zato bo sicer takoj postregel z zahtevanim blagom, predložil pa bo obenem blago, ki bi bolj ustrezalo kupčevemu namenu. Z nekoliko besedami mu bo pojasnil prednost tega blaga. Iz izkušnje ve vsak trgovec, da je tudi nekaj takih kupcev, ki niti sami ne vedo, kaj bi prav za prav radi kupili, ko pridejo v trgovino. Taki primeri se dogajajo često v božičnem času ali ob drugih prilikah, ko se kupujejo darila. Le spreten prodajalec bo mogel take stranke zadovoljiti.

Kako mnogostranski mora zato biti prodajalec! Vživetj se mora v vlogo kupca in večletna praksa in trdna volja postati prvovrsten prodajalec, ga bosta usposobila za to.

Z ustno reklamo je v zvezi tudi izlaganje na sejnih in razstavah. Brezbrižno hodijo obiskovalci po razstavnem prostoru. Pogosto, če ne vedno, pride do kupčije le, če se zastopniki tvrdke na sejmšču zavedajo velikega pomena ustne reklame. Sicer pa prav po sejnih in razstavah srečujemo prave mojstre ustne reklame. Žal pa niso redki tudi taki zastopniki, ki so mnenja, da zadostuje že sama njihova navzočnost na sejmu in se jim ne zdi vredno spregovoriti kako besedo z obiskovalci, čeprav so nekateri prišli z namenom, nabaviti si ta ali oni predmet. Bolj kot v trgovini, kamor pride 99% obiskovalcev v nameri, da kupi potrebno blago, je ustna reklama na mestu na sejnih in razstavah.

Ustne reklame se poslužujejo tudi tvrdke, ki prodajajo potom potnikov svoje blago. Potnik kot zastopnik svoje tvrdke, mora svojo firmo dostojno zastopati. Stranka sodi o tvrdki in njenih izdelkih tako, kakor jo predstavlja njen zastopnik. Pri oddaji potniškega mesta je treba misliti na več stvari. Predvsem naj ne bo potnik premlad. Če je tak mlad mož še tako sposoben in če ima tudi najboljšo voljo, da bi resno izvrševal svoj poklic, njegova mladost, njegova pomanjkljiva življenjska izkušnja in nedovoljna reprezentančna zmožnost, mu bodo prav gotovo ovirale uspešno delovanje. Potnik naj bo velike, imponirajoče postave, okretnega nastopa in spretnega jezika. Imeti pa mora dobršen del tiste lastnosti, ki bi jo morda najbolje označili z besedo, »da se ne da nikoli ugnati v kozji rog«. Njegovo znanje naj ne bo omejeno in prirojen naj mu bo čut dostojnosti. Vsak kupec misli drugače in nujno potrebno je, da občuje potnik s strankami individualno. Važen pogoj uspešnega potniškega delovanja je seveda temeljito poznavanje stroke. Jasno je, da more poleg prirojene sposobnosti samo dolgoletna izkušnja usposobiti potnika za vse to. Če pa ima potnik te lastnosti in če se bo v zadostni meri posluževal ustne reklame, bo tvrdka, ki jo zastopa, lahko zadovoljna z uspehom njegovega dela.

Ustne reklame se more trgovcev posluževati tudi potom zvočnikov. Tako beremo, da so leta 1925. namestili na kolodvoru sv. Lazarja v Parizu zvočnik, po katerem so posamezne tvrdke lahko priporočale svoje blago. Tudi na drugih javnih prostorih (na športnih igriščih itd.) je po zvočnikih možno veliko ljudi zainteresirati za priporočano blago.

Semkaj spada tudi reklama po radiu, ki je pri nas zelo običajna. Tu je možna tako direktna kot indirektna reklama. Tako je možno namreč priporočati tvrdko neposredno z navedbo njenega obratnega predmeta, ali posredno, n. pr. hotel, katerega plesna godba igra pred mikrofonom. Navadno je neposredna reklama v radiu dolgočasna in malouspešna. Kdor se hoče te vrste reklame posluževati, naj bi jo tudi tako sestavil, da bi jo vsakdo rad poslušal in ne nevoljno zavrtel gumb na sprejemniku, ko se prične reklamna oddaja. Zelo posrečeno je rešila enoličnosti reklamna poročila ljubljanska radiooddajna postaja s tem, da predvaja med posameznimi reklamnimi priporočili plošče z zabavno godbo.

Ustne reklame se moremo posluževati tudi po telefonu. Tudi tu je možnih več načinov in smo še pred kratkim v Ljubljani doživeli tak način ustne reklame po telefonu, ko se je priporočal obisk predvajanja nekega filma. Najbolj enostavna ustna reklama po telefonu je pač ta, če pokličemo domnevnega interesenta za naše blago in ga obvestimo o dospetju blaga, oziroma opozorimo telefonskega naročnika na to blago.

Neke vrste ustna reklama je tudi propagandni zvočni film, ki se v zadnjem času vedno bolj uveljavlja.

Ustne reklame pa se poslužujejo tudi tista podjetja, ki prirejajo predavanja, pri katerih obenem s prikazovanjem blaga razložijo prednosti predmeta pri uporabi, kar tudi nazorno pokažejo.

Po vsem tem torej nikakor ne kaže podcenjevati pomena ustne reklame. Nasprotno — morda je prav ta vrsta reklame za marsikoga sredstvo, ki mu bo pripomoglo k uspehu.

I. V.

O GOSPODARSTVU JUGOSLAVIJE

Napisali bomo par besed o tem predmetu in sicer tako, kakor nam tvarina pride pod roko.

V »Schlesische Zeitung« piše Joahim Biebrach ob priliki otvoritve sejma v Breslau-u v maju t. l. sledeče: Ko je l. 1932. bila agrarna kriza v Jugovzhodni Evropi na višku, tedaj so stopili pred mlado Jugoslavijo resni problemi. Če je Jugoslavija to krizo lažje prenesla kot marsikakšna druga država, je vzrok v tem, da more pomanjkljivosti izenačiti z izvozom svojih zemskih zakladov. — Tu navaja avtor naše poljedelske priделке in nadaljuje: Že od nekdaj je ozemlje sedanje Jugoslavije znano kot dežela r. u. d. Nerodno je le, kar so ravno najvažnejša in najbogatejša najdišča v inozemskih rokah. Koliko se pri tem zasluži, nam kaže l. 1933.; takrat so bile svetovnotržne cene bakra izredno nizke, in vendar je mogla francoska družba v Boru razdeliti 135odstotno dividendo. Zlato in srebro kot stranska produkta pri produkciji bakra stroške te produkcije popolnoma krijeta. Da so jugoslovanske rude tako zelo zmožne konkurence, so vzrok poleg drugega tudi cenene delovne moči.

Dr. J. Brzosniowsky piše v »Breslauer Neueste Nachrichten« med drugim: V preteklem letu 1937. je pričelo obratovati v Jugoslaviji 27 novih predilnic, 23 tovarnilanú, 15 strojnih tovarn itd. Vedno bolj se kaže stremljenje, da se postavi lastna industrija produkcijskega blaga na širšo podlago, vsaj kar se tiče nalog državne obrambe. — Tu piše člankar o Zenici, o novem štirimilijardnem investicijskem posojilu, o njegovi porabi za obrambna in prometna sredstva itd.

V maju je izdala Novosadska borza poročilo o svetovnem in jugoslovanskem gospodarstvu. Glede Jugoslavije omenja poleg drugega sledeče: Dohodki jugoslovanskega kmetijstva v preteklem l. 1937. so znesli 22,052 milijonov din ter so bili s tem za 945 milij. din manjši kot v letu 1936. Kljub temu je moglo poljedelstvo beležiti zadovoljive zaključke. S pšenico je bilo obdelanih 2,195.000 ha; vsled dežja, poplav itd. je bilo nekaj svetá uničenega in je ostalo za pridelek 2,132.000 ha; pridelanih je bilo 23,474.000 stotov pšenice, od tega polovica v donavski banovini. S koruzo obdelanih je bilo 2,642.000 ha, pridelek je dal 53,330.000 stotov. Cena pšenice je kolebala po kakovosti in po izvoru med 151 in 190 din, ona koruze med 69 in 110 din. Rž, ječmen, oves in druge žitne vrste so izkazale zadovoljive zaključke. — Pridelek industrijskih rastlin kaže raznoliko sliko. Konoplja se je splačala, čeprav je vsled trajnega deževnega vremena kvaliteta precej trpela. Pridelek hmelja je tako po množini kot po kakovosti zaostal za pričakovanjem. Deževje je v donavski banovini pospešilo pojavljanje peronospre, ki je v nasadih naravnost pustošila in je dal zato pridelek le 9.000 stotov proti 18.000 stotom v letu 1936. Cene niso bile dobre in so se gibale za navadno blago med 600 do 1000 din; le prav dobro blago je doseglo 1500 do 1600 din. Oljna semena so vsled slabega vremena mnogo trpela. Njih pridelovanje se pa zmeraj bolj širi in obstojijo izgleidi, da jih Jugoslavija v bodoče ne bo več uvažala, temveč jih celo izvažala. — Poljedelstvo si od dolgoletne gospodarske depresije sicer še ni opomoglo, a v zadnjih dveh treh letih je bil opaziti vseeno znaten napredek in je poljedelstvu zagotovljena skromna rentabilnost.

V letnem poročilu Beograjske borze, ki je bil predložen občnemu zboru 22. maja, beremo, da je bilo preteklo leto označeno po velikih tečajnih skokih državnih listin; to je zopet enkrat dokaz, da je borza najboljši gospodarski barometer ter da ona prva reagira na vse spremembe v gospodarskem življenju, če gre za mir, varnost in finančni položaj države. Na efektivnem trgu ni bilo posebno živahnega delovanja; promet je bil sicer večji kot l. 1936., a manjši kot l. 1935. Leta 1935. je znašal 336.5 milij. din, leta 1936. le 211.2, leta 1937. pa 277.1 milij. din. To je dokaz, da so najvažnejše državne listine prišle v trdne roke in da se vrši špekulacija že z izdatno manjšimi množinami kot v prejšnjih letih. Obenem je zmanjšanje prometa posledica sigurnosti na efektivnih trgih. — Devizni trg je pa nasprotno v zadnjih treh letih v znamenju rapidnega dviga: l. 1935. je znašal promet 636 milij. din, l. 1936. že 1082 milij. din in l. 1937. celó 1400 milij. din, kar je več kot dvakratni promet l. 1935. K temu velikemu naraščanju deviznega prometa je pripomoglo ojačeno gospodarsko delovanje, zlasti pa hitro naraščanje naše zunanje trgovine. — V valutah je znašal promet l. 1935. še 1700 milij. din, l. 1936. le še 0.5 milij., lani ga pa sploh ni bilo. — Produktni trg kaže podobno sliko kot devizni promet: l. 1935. 197 mil. din, l. 1936. 420.1 mil., l. 1937.

pa 869 mil. din. — Efektni, devizni in produktivni promet skupaj je znašal v omenjenih treh letih 1169,5, 1713,3 in 2546,1 mil. din. Za primer navedemo promet Zagrebške borze z 904, 1596,3 in 1847 mil. din, od kojih svot pride na devizni promet 783,9, 1514,5 in 1767,2 mil. din.

V nekem dopisu beograjskega zastopnika lista »Münchner Neueste Nachrichten« beremo, kako zelo se je razvila trgovina Nemčije z balkanskimi državami. O Nemčiji in Jugoslaviji pišemo itak že v posebnem članku. Dopisnik pravi, da je petero balkanskih držav v preteklem letu založilo Nemčijo z 11% njenega uvoza, dočim je znašal njih delež na nemškem uvozu l. 1929. le 3'9%. Leta 1937. sta prevzeli Nemčija in Avstrija nad 35% jugoslovanskega izvoza, ca 47% bolgarskega, 41% ogrskega, 32% grškega in 27% romunskega izvoza; 34% izvoza Jugovzhodne Evrope je šlo lani v Nemčijo in Avstrijo.

Člankar Ge. razmotriva v zagrebškem »Morgenblatt«-u od 9. avg. t. l. pomen Balkana v svetovnem gospodarstvu in govori tudi o prizadevanju Anglije in Francije za evropski jugovzhod, o čemer pišemo tudi v članku o zunanji trgovini Jugoslavije. V članku beremo: Iz vsega tega je razvidno, da je angleško in francosko prizadevanje v deželah jugovzhoda prišlo do gotovega štadija. Izredno naraščanje britanskih nakupov v Jugoslaviji napravi ta štadij za Jugoslavijo posebno zanimiv. Pač ni nobenega dvoma, da ima to finančno in gospodarsko zблиžanje tudi splošnejši pomen, ne samo čisto materialen. Dežele evropskega jugovzhoda imajo največji interes na tem, da svoje prodajne trge razmnožijo. Ker pa pri sedanjih trgovskih odnosajih ne gre samo za prodajo, temveč tudi za plačilo in način plačila, je pač izredne važnosti okolnost, kako se pri novih odjemalcih to vprašanje reši. Finančno močna Velika Britanija nudi v tem oziru najboljše možnosti. In tudi Francija dokazuje v bolgarskem posojilu, da nudi tudi ona vse možnosti za dobro ureditev finančnih vprašanj. Treba je le, da se iz preteklosti učimo. In tudi izgleda, da se bodo nauki dveh desetletij sedaj upoštevali. Kar se posebej tiče Jugoslavije, moremo reči, da njene izvozne možnosti še davno niso polno izrabljene. Jugoslavija hoče te možnosti izrabiti, in prišel je čas za trajno oblikovanje takšnih zvez, zlasti v prometu z Veliko Britanijo. Stvar vsake posamezne države je, da ugotovi svojo potrebo glede posojil in drugih nujnosti. Kar se pa tiče novih možnosti za dobičkonosni izvoz lastnih proizvodov, pač ne bo nobene države na jugovzhodu, ki ne bi poleg obstoječih potov hodila po novih potih, če ji je njih koristnost zajamčena. Za bližnjo bodočnost moremo računati z važnimi novimi oblikovanji v trgovini imenovanih držav, ki bodo položaj Balkana v evropskem gospodarstvu na novo okrepila in mu dala večji pomen.

Narodna banka kraljevine Jugoslavije je v začetku avgusta t. l. priobčila konjunkturne številke iz vseh panog narodnega gospodarstva. Glede bank je zanimivo dejstvo, da se je gotovina prav tako kot lani stalno množila; v mesecih marec—junij je narasla lani od 308 na 476 mil. din, letos pa od 401 na 452 mil. din. Hitrost naraščanja je nekoliko ponehala, kar bi mogli označiti kot nekakšno majhno normalizacijo. — Vloge pri Narodni banki so narasle na koncu junija na 11.530 mil. din, pri Poštni hranilnici in pri Hipotekarni banki pa skupaj na 2786 mil. din.

V istem listu je bil priobčen 11. avg. t. l. članek z naslovom »Razvoj cen«. Pravi: Leto 1938. kaže napram letu 1937. znatno zvišanje cen važnih predmetov. Narodna banka je izračunala skupni indeks 25 pred-

metov za konec prvega letošnjega polletja, in vidimo sledeče: Cenam leta 1926. damo številko 100; indeks cen v prvi letošnji polovici se je gibal okoli 80, v prvi lanskoli polovici pa okoli nekaj manj kot 72. Torej so letos cene zelo poskočile. To se vrši že četrto leto in je težko reči, kako dolgo bo sedanjí razvoj še trajal. Rastlinski produkti so kazali v juniju indeks 88'7, živalski 64'2, mineralni 89'9, industrijski 80'3. — V nadrobni trgovini je kazal indeks za 50 predmetov v desetih najvažnejših mestih Jugoslavije v juniju t. l. številko 92'8, pri čemer se številka 100 nanaša na leto 1930.

Dobro bi bilo, če bi Narodna banka vzporedno z razvojem cen priobčila tudi sezname o razvoju mezd in plač; saj ima dviganje cen svojo gospodarsko in socialno plat. Nikakor pa ne smemo misliti, da je naraščanje cen že nezdrav pojav. Nihče ne bo oporekal kmetu, da sme zahtevati za svoje pridelke višje cene, ki mu vsaj deloma krijejo njegovo delo in njegove investicije. Problem cen agrarnih produktov je za deželo kot je Jugoslavija izreden socialni problem. Nekaj podobnega velja tudi za tiste sloje prebivalstva, ki ne živijo od lastnega gospodarstva, temveč so odvisni od fiksno določene plače in mezde. Zaključek je zmeraj ta, da se najde pravo razmerje med zahtevami za primerni življenjski minimum potrebnih stroškov in tem primernih dohodkov, med ceno za produkte in plačilom za delo. To je vsekakor eno najvažnejših gospodarskih vprašanj.

Prav, ko smo tale članek že napisali, beremo: Te dni, to je okoli 20. avgusta 1938., je bivala v Beogradu skupina angleških gospodarstvenikov, ki potujejo po balkanskih državah. Želeli so, da na licu mesta proučijo gospodarske razmere v naši državi. Angleži hočejo povečati svoj izvoz v Jugoslavijo in obenem kupovati tudi več naših pridelkov. Tako so pripravljeni, da kupijo polovico našega letošnjega izvoznega previška koruze.

NAŠE GOSPODARSTVO POLETI 1938

Za razvoj naših gospodarskih razmer je vsako leto velikega pomena uspeh žetve in cene, ki se dajo doseči za naše najvažnejše pridelke. Zaradi tega spremljamo z velikim zanimanjem številke o našem žetvenem donosu kakor tudi politiko onih ustanov, ki se brigajo za cene teh pridelkov. Žal je naša statistika pridelkov zelo pomanjkljiva in so se že večkrat izkazale hibe objavljenih statističnih podatkov, kar smo že omenili v prejšnjem našem poročilu. Zasebne cenitve letine so letos dokaj nižje kot uradne. Kmetijsko ministrstvo je objavilo naslednjo cenitev pridelka najvažnejših vrst žita za 1938. v milij. met. stotov:

	pšenica	ječmen	rž	oves
1934	18.596	4.099	1.953	3.334
1935	19.895	3.755	1.961	2.779
1936	29.236	4.228	2.033	3.330
1937	23.474	3.830	2.091	2.978
1938	27.461	4.128	2.299	3.207

Za letino v Sloveniji objavlja kmetijsko ministrstvo naslednjo cenitev v tisočih met. stotov:

	pšenica	ječmen	rž	oves
1937	534	157	269	185
1938	688	202	354	228

Iz teh podatkov je razvidno, da je tako letina v vsej državi kakor tudi v Sloveniji dala boljše uspehe kot prejšnje leto. Pridelek pšenice le malo zaostaja za rekordnim pridelkom leta 1936. Stalno naraščanje kaže pridelek rži, ki je dosegel doslej najvišje stanje v naši državi.

Kakor prejšnja leta tako je bila tudi letos Privilegirana izvozna družba pooblaščená izvrševati intervencije na žitnem trgu na osnovi uredbe z dne 12. julija, ki je dala družbi (kot prejšnja leta) na razpolago 250 milij. din obratne glavnice v ta namen. Na osnovi te uredbe je Privilegirana izvozna družba odredila svoje odkupne cene za pšenico na 160 din za met. stot, torej za 90% nad izvozno pariteto. Vkljub temu in dejstvu, da je bila tako letina obdonavskih držav prav dobra kakor tudi svetovna, je pričakovati, da bomo izvozili znatne količine pšenice, ker imamo še pogodbe iz prejšnjih let, ki nam omogočajo plasiranje večjih količin. Poleg tega pa misli naša uradna politika stvoriti tudi znatne rezerve pšenice v naši državi, deloma za intervencijske svrhe deloma pa za to, da dobimo železno rezervno do prihodnje letine. Seveda so za vskladiščenje pšenice potrebna tudi primerna skladišča, ki naj bi se zgradila na osnovi uredbe o silosih. Dne 15. t. m. se je že konstituirala Privilegirana delniška družba za silose z glavnico 220 milij. din in je postal predsednik upravnega odbora te družbe upravnik Drž. hipotekarne banke g. Vojin Gjuričić. Pričakovati je, da bomo vsaj za prihodnjo kampanjo dobili silose v najvažnejših krajih naše države.

Silose potrebujemo tudi v Sloveniji

Že v prejšnjih naših poročilih smo poudarili potrebo, da se osnujejo silosi tudi v Sloveniji. Ti silosi bi imeli pomen zlasti v današnjih negotovih časih. Če bi bila n. pr. Slovenija odrezana v železniškem prometu od ostale države, potem bi naše zaloge pšenice komaj zadoščale za nekaj tednov. Zasebna trgovina in mlini imajo prav majhne zaloge, kar se je pokazalo v zadnji hosi, ko smo se morali takoj prilagoditi višjim cenam v Vojvodini, ker pač ni bilo zadostnih rezerv pšenice po prejšnjih cenah. Za razdeljevanje pšenice v naših krajih bi bilo potrebno, da se zgradi večji silos ob progi Židani most—Brežice, nadalje še dva silosa, prvi vzhodno od Ljubljane, drugi južno od Maribora za potrebe bivše Kranjske in Štajerske. Projekti, ki so bili svojčas objavljeni, kažejo, da tedaj niso računali na to, čeprav je bila poudarjena tudi potreba po zgraditvi silosa za zapadno Hrvatsko in Slovenijo menda v Sisku, kot važnem pristanišču in železniški postaji.

Industrializacija naše države lepo napreduje

Dne 3. julija je bila svečano dana v obrat rafinerija bakra v Boru, ki daje sedaj elektrolitičen baker velikega odstotka čistosti. Ima pa ta rafinerija tudi še pomen zato, ker bomo sedaj sami izločali zlato iz bakra in ga porabili za okrepitev zlate podlage naše Narodne banke. Nadalje je dne 7. julija izšla uredba o fiskalnih ugodnostih za topilnici svinca in cinka, katere bo zgradila družba Trepča, ki je v ta namen znatno povišala svojo glavnico. Obenem je bila izvedena tudi fuzija te družbe s tremi družbami, ki so bile že prej last Trepče. To so Kopaonik Mines, Zletovo Mines in Novo Brdo Mines. Nova Trepča bo imela glavnice 275 milij. funtov šterlingov, kar jo spravlja v vrsto naših največjih industrijskih podjetij.

Nadaljnji ukrepi za motorizacijo naše države

Ko je lani naša država znižala uvozno carino na avtomobile in znižala cene bencinske mešanice, se je videlo, da stremimo smotrno za motorizacijo naše države, ki je primeroma zelo zaostala. Blagodejne posledice take politike niso izostale in vidimo že v tekočem letu velik dvig uvoza avtomobilov in razmah našega avtomobilizma na vseh cestah. V nizu nadaljnjih ukrepov moramo navesti še znižanje carine na nafto od 3 na 150 zl. dinarja, kar je bilo dne 8. julija 1938. Nadalje so bile urejene tudi cene bencinske mešanice enotno za vso državo, kar je tudi velikega pomena.

Med nadaljnje ukrepe moramo vsekakor šteti tudi smotrna prizadevanja za ureditev naših cest. Po programu javnih del iz leta 1935. se je to delo začelo tudi pri nas in smo dobili nekaj kilometrov modernih cest. Sedaj se to delo nadaljuje. Tudi za Slovenijo pridejo v poštev znatne vsote, katere naj da novo 6% posojilo za javna dela in državno obrambo. Nekatere licitacije za ta dela so

že razpisane, med njimi v Sloveniji zelo važno cestno delo: Jeprca—Kranj, ki bo nadaljevalo dosedanje modernizacijo ceste do Kranja in s tem ustvarilo boljše zvezo z Gorenjsko. Prav tako izdaja mnogo tudi naša banovina za izboljšanje naših cest, po katerih je vedno več našega in mednarodnega prometa. Tako bodo v kratkem začeta tudi dela na modernizaciji banovinske ceste Podvin—Lesce in bomo tako dobili na vsej progi od Ljubljane do Bleda dobro cesto, kar bo velikega pomena. Tudi na severni strani se delo nadaljuje in razpisana so že dela na sektorju Maribor—Pesnica, tako da bo Maribor imel dobro zvezo s severno mejo. Pričakovati pa je, da se bodo ta dela smotrno nadaljevala in da bomo dobili v Sloveniji cestno omrežje, ki nas bo priključilo sosednim državam, ki so se že prej pobrigale za ceste.

Zveza Slovenije z morjem

Končno se je premaknilo tudi to pereče vprašanje naprej. Dne 14., 15. in 16. julija je bil politični obhod za to progo na slovenskem ozemlju, kateremu je sledil obhod po savski banovini, kjer bo tekla nova železnica. Da se pospeši delo, je bil s tem obhodom zvezan tudi razlastitveni postopek. Proga se bo istočasno začela graditi z obeh strani: od Črnomlja in Vrbovskega, kar dokazujeta že razpisani licitaciji za prva dva sektorja proge s teh izhodišč. Še boljše pa bi seveda bilo, če bi se ta dela oddala vsa skupaj naenkrat, da bi progo dobili čimprej. Gotovo so za ta način gradbe tudi interesi v naši državi.

Ker bo tudi proga St. Janž—Sevnica v kratkem dogotovljena, bo nova proga velikega pomena za tranzitni promet. Bila pa je storjena napaka, ko je bil zgrajen železniški most na Savi tako, da omogoča samo direkten priključek od proge Zagreb—Zidani most, torej z južne strani, ne pa tudi s severne strani: Zidani most—Zagreb. Nova zveza Slovenije z morjem bo pritegnila v svoje območje dve tretjini vse Slovenije in bo znatno koristila tudi zapadnim delom Slovenije. Stroški za gradbo vse proge Črnomelj—Vrbovsko so proračunani na 135 milij. din.

Sedaj nam preostane še pospešeno zavzemanje za čim boljše cestno zvezo Slovenije z morjem, za kar naj bi se dala sredstva iz novega posojila, oziroma posojila na podlagi dohodkov cestnega sklada. Kajti medtem je že stopila v veljavo uredba tako o cestnem skladu kakor tudi o melioracijskem skladu. Breмена, ki so posebno za cestni sklad v Sloveniji visoka, bodo morala priti v prvi vrsti v korist našim krajem, ki so na izhodišču mednarodnega prometa v naši državi.

Zakonodajno delo vlade

nam je od našega zadnjega poročila vsem prineslo mnogo važnih zakonov in uredb.

Dne 12. julija je izšla uredba o odlogu, ki ureja vprašanje odloga plačil za zavode, ki zaidejo trenutno v težkoče. Nadomestila je za banke in regulativne hranilnice prejšnjo uredbu o zaščiti denarnih zavodov in njih upnikov, ki je ostala v veljavi samo še za zadruge do jeseni leta 1938. Seveda velja to le za roke za vlaganje prošnje, ostala določila uredbe o zaščiti denarnih zavodov in njih upnikov pa veljajo še dalje.

Dne 24. junija 1938 je na seji ministrski svet sprejel dve važni uredbi: 1. uredbu o ustanovitvi poslovnih rezerv in rezervnih skladov pri zavarovalnih podjetjih, ustanovah socialnega zavarovanja, denarnih zavodih in zadružnih organizacijah kakor tudi o delnem naganjanju teh rezerv in rezervnih skladov v državne vrednostne papirje, in 2. uredbu o ustanovitvi družbe »Jugojeklo«.

S prvo uredbo se ustvarja stalen kader odjemalcev za državne papirje, kar je posebno važno v zvezi z 4 milijardnim novim posojilom za javna dela in državno obrambo. Vse priprave za to posojilo so že končane. Osnovan je tudi odbor za kontrolo potroška tega posojila in pričakovati je že emisije prve tranše. Mogoče prva emisija niti ne bo javno razpisana, ker je njen uspeh že popolnoma zagotovljen.

Druga uredba pomeni koncentracijo važnih državnih podjetij: železarne v Vrešu in Zenici ter državnih premogovnikov v Zenici in Brezi. Glavnica nove družbe, ki je bila pretekli teden že protokolirana pri sarajevskem sodišču, znaša 600 milij. din in je to danes za Priv. agrarno banko naša največja delniška družba (glavnica Privilegirane agrarne banke znaša 700 milij. din). To pomeni smotrno izgraditev železarske industrije, ker je tej družbi priključen tudi rudnik železne

rude v Ljubiji. Za izkoriščanje rudnih zakladov Ljubije se že delajo nove naprave po posebnem načinu, ki omogoča najbolj racionalno izrabo rude brez prevelikih stroškov za koks.

Nadalje smo dobili dve novi trgovinski pogodbi: s Švico in Grčijo, ki sta stopili v veljavo dne 1. julija. V pogodbi s Švico je tudi naša država dokazala, da stremi k čimbolj obsežni ukinitvi službenih kliringov in da je tudi njen namen pomagati k postopni odpravi najrazličnejših ovir mednarodne trgovine, kar je predpogoj za obnovo svetovnega gospodarstva.

Nашa konjunktura

Gospodarska delavnost v naši državi je še vedno znatna, čeprav se pojavljajo že znaki popuščenja. Zaposlenost delavstva je še vedno na višku, kar dokazujejo naslednje številke tako za Osrednji urad za zavarovanje delavstva v Zagrebu (za vso državo) in Okrožni urad za zavarovanje delavstva v Ljubljani, ki obsega večino delavstva v Sloveniji:

	Vsa država		Slovenija	
	1937	1938	1937	1938
januar	596.965	621.774	81.943	88.242
februar	606.786	652.444	82.061	90.092
marec	641.131	683.809	86.686	92.317
april	661.562	707.375	89.625	96.147
maj	692.973	742.144	95.508	100.416
junij	713.835		99.603	103.586
julij	707.429		100.862	103.904

Nашa zunanja trgovina kaže v prvi polovici letos znatno manjši obseg kot prejšnje leto. Posebno je znatno nazadoval izvoz, dočim je uvoz nazadoval v manjši meri. Naslednji podatki kažejo razvoj zunanje trgovine v zadnjih dveh mesecih, za katere so objavljeni podatki, in za prvo polovico leta 1938. v primeri z odgovarjajočo dobo za 1937. (v milij. din):

	Uvoz		Izvoz	
	1937	1938	1937	1938
maj	418.5	489.9	501.44	445.6
junij	433.3	411.9	416.1	372.6
1. polovica	2.420.5	2.645.6	2.820.0	2.387.6

Tako se je pasivnost naše zunanje trgovine nadalje povečala, kar kaže na neugoden razvoj. Seveda stojimo neposredno pred izvozno sezono velikega obsega, ki bo pasivnost lahko zmanjšala, vse pa je odvisno od razvoja uvoza.

V razvoju državnih dohodkov je bilo prvokrat v juniju letos opaziti, da so bili državni dohodki letos manjši kot v istem mesecu lani. So pa državni dohodki še vedno znatni ter omogočajo dobro finančno politiko tudi pri izdatkih. Skupne številke za prvih 15 mesecev proračunskega leta 1937./38., torej od 1. aprila 1937 do 30. junija 1938 kažejo, da so v tej dobi znašali državni dohodki 11.883.7 (proračun 10.910) milij. din, izdatki pa 10.729.2 milij. din (proračun 10.910 milij.). V nadaljnjih mesecih proračunskega leta je pričakovati še znatnih izdatkov, tako da se bo izkazani presežek v znesku 1.154.5 milij. din še nekoliko zmanjšal. Končni presežek proračunskega gospodarstva v letu 1936./37. je znašal 522.8 milij. in je presežek za 1937/38 po začasnih podatkih še enkrat večji.

Vloge v denarnih zavodih so po prehodnem padcu v maju zopet narasle in so znatno višje kot lani. Dne 1. junija 1938 so znašale 10.571 milij. din, dne 1. junija 1937 pa 10.832 milij. din. Vidi se, da znana akcija v maju 1938. ni škodovala denarnim zavodom v celoti. To dokazujejo tudi podatki za Poštne hranilnice, kjer so vloge že v juniju znatno narasle in se je to naraščanje nadaljevalo tudi v juliju letos.

Indeks cen, ki je vseskozi do junija naraščal, kaže v juliju popuščenje cen, kar je pa v zvezi z znatnim padcem cen pšenice in moke. Kajti v juniju so cene pšenice in moke izredno narasle.

D. P.

Ljubljana, 21. avgusta 1938.

POLOŽAJ SVETOVNEGA GOSPODARSTVA

V Ženevi je od 4. do 9. julija zasedal finančni odbor Zveze narodov, katerega član je tudi Jugoslovčan dr. Milorad Nedeljković, glavni ravnatelj Poštne hranilnice kr. Jugoslavije. Bilo je to 66. zasedanje odbora, na katerem je bilo izdelano tudi zanimivo poročilo za svet Zveze narodov o sedanjem položaju svetovnega gospodarstva. To poročilo je temeljilo na materialu, ki ga je zbralo tajništvo Zveze narodov, ki ima obsežno sekcijo za gospodarske študije (ta sekcija izdaja vsako leto celo vrsto zanimivih publikacij gospodarskega značaja velike vrednosti).

Iz študije tajništva posnemamo naslednje ugotovitve:

V zadnjih 12 do 15 mesecih se je položaj svetovnega gospodarstva znatno izpremenil. Še pred letom dni je povsod naraščala produkcija, brezposelnost se je zelo zmanjšala, cene so narasle na višino, ki je omogočala producentom dobičke. Lani, pred letom dni, je znašal indeks svetovne industrijske produkcije 10 % nad višino leta 1929., zaloge važnih surovin so se zmanjšale za 10 %, svetovna trgovina pa, ki je padla leta 1932. na 70 % količine 1929., je narasla zopet na višino leta 1929.

Od spomladi leta 1937. pa se je začela javljati gospodarska depresija in že sredi leta 1938. je svetovna industrijska produkcija izgubila svoj teren, pridobljen v zadnjih dveh letih in je padla v primeri z letom 1929. za 15 %. Količina svetovne trgovine je padla na 90 % količine leta 1929. Brezposelnost se je povečala v večjem številu držav. V zadnjih tednih se je položaj nekoliko izboljšal.

Na splošno se opaža nazadovanje svetovne konjunktore v velikem številu držav v istem obsegu kot v letih 1928./1930., vendar nazadovanje ni izkazovalo povsod istega obsega. Manjše je bilo v Angliji in Franciji kot v severnoameriških Zedinjenih državah.

Vzroke navaja Zveza narodov za nazadovanje konjunktore naslednje:

1. Produktijski stroški vedno naraščajo, kar onemogoča rentabilnost produkcije. V zadnjih dveh letih so izredno narasle cene važnih surovin. Istočasno so narasle tudi mezde posebno v severnoameriških Zedinjenih državah in Franciji. Tudi obrestna mera je, kot važen faktor produktijskih stroškov, izkazovala v zadnjih mesecih lanskega leta stalno višanje.

2. Povpraševanje konzumentov je začelo padati. Tudi če bi produktijski stroški naraščali, še to ne bi bilo tako hudo, ker bi se stalni stroški na enoto proizvodnje lahko prevalili na večjo produkcijo in bi tako bili manjši. Toda med tem je nastopilo tudi zmanjšanje povpraševanja. Posebno v Ameriki se pozna, da v letu 1937. in tudi 1938. ni več tiste kupne moči, kot je bila n. pr. leta 1936., ko je bil razdeljen takozvani bonus veteranom v gotovini in so ga porabili za svoje nakupe. Da je nazadovanje povpraševanja znatno, se vidi iz zmanjšane prodaje avtomobilov v Ameriki kot v Angliji.

Kot smo že omenili, je vzrok za zmanjšanje povpraševanja v severnoameriških Zedinjenih državah iskati v tem, da država ni več izdala toliko sredstev za povečanje kupne moči prebivalstva. Znatni državni izdatki niso imeli za posledico povečanja zasebne investicijske in industrijske delavnosti v takem obsegu, da bi lahko nadoknadili sedanje zmanjšanje kupne moči prebivalstva radi izostanka državnih sredstev. To se dobro vidi iz položaja treh važnih gospodarskih panog v USA: železnice, podjetij javnega značaja in gradbene industrije.

Ob zmanjšanju konjunktorne delavnosti so se zopet začeli v več državah državni ukrepi za povečanje industrijske delavnosti. V Ameriki so bila že v aprilu napovedana nova posojila, nove kreditne možnosti, davčna reforma in se je nadaljevalo desteriliziranje zlata, kar naj poveča kreditno ekspanzijo. V Angliji je vladna finančna politika favorizirala denarno ekspanzijo, kar se vidi iz povečanja posojil klirinških bank.

Pripombe finančnega odbora

Uvodno pred poročilom tajništva je dal finančni odbor nekatere svoje pripombe, iz katerih je razvidno gledanje odličnih gospodarskih strokovnjakov na nadaljnji potek konjunktуре.

Uvodno ugotavlja finančni odbor, da je v študiji o devizni kontroli prišel do zaključka, da je v celi vrsti držav že prišlo do olajšav v devizni kontroli in sicer v večji meri kot bi bilo misliti na splošno. Za primer navaja odbor tele države, kjer je valutna kontrola omiljena v primeri s prejšnjimi leti: Danska, Bolgarija, Češkoslovaška, Estonska, Madžarska, Poljska, Romunija, nekdanja Avstrija (tu se je položaj zopet izpremenil s priključkom Nemčiji) in Jugoslavija. Seveda pa vsaka država, ki je omilila v večji ali manjši meri devizne predpise, noče popolnoma odpraviti devizne kontrole, dokler jo ne ukinejo tudi druge države. Vsekakor začarani krog, v katerem mora nekdo začeti.

V nadaljnjih izvajanjih primerja finančni odbor sedanji potek konjunktуре z onim iz leta 1928./1931. Pravi pa, da bi bilo napačno ugotoviti popolno analogijo med sedanjim padcem konjunktуре in prejšnjo depresijo tako glede vzrokov, okolnosti in verjetnega trajanja.

Glede krize, ki je vihrala v letih 1929./1932., pravi, da je prišla na koncu dobe, v kateri so bile v splošnem svetovne cene usmerjene navzdol. Nekatere države so sicer izkazovale skozi nekaj let relativno stabilnost povprečne višine cen. Ta nagibnost cen v padec je povzročila veliki zastoj konjunktуре, ki je sicer kratko trajal, pa vendar bil izredno težaven. Obenem je prišla tudi kmetijska kriza, povzročena po posebnih razmerah v kmetijstvu, po vsem svetu in je sovpadla z glavno krizo. Okolnosti, ki so spremljale to krizo, so še bolj povečale neugodne posledice krize. Količina zlata je bila relativno nezadostna; čeprav je bila količina sama na sebi zadostna, je vendar bilo mnogo težkoč radi neenake razdelitve zlata na svetu, ker ni bilo presežka, ki bi onemogočil slabe posledice. Med glavnimi državami so bili devizni tečaji stalni, toda ta stalnost je bila stalno ogrožena in pozneje tudi porušena radi velikega kopičenja kratkoročnih inozemskih dolgov na glavnih denarnih trgih. Borzna spekulacija se je razmahnila brez ovir na veliko, nadalje je bila industrijska oprema znatna in tudi investicije glavnice so se znatno razvile. Splošna gospodarska struktura je bila tudi nesposobna, da bi se uspešno postavila v bran novemu padcu konjunktуре. Dejansko se je to pokazalo, ko je prišla kriza, tako, da je prišla še velika bančna kriza, ki je še bolj poslabšala splošni gospodarski položaj. Ob tolikih težkočah, katerim se je kmalu tudi pridružila denarna nestalnost, je bil zopetni vzpon težak, posebno na polju mednarodne trgovine, in tudi počasen.

Ce primerjamo sedanje okolnosti s preje navedenimi, je opravičen do gotove meje optimizen. V večini držav se je izboljšal valutni položaj, za

kar se je zahvaliti novi kreditni politiki, ki je bila zvezana v nekaterih primerih z valutno prilagoditvijo. Bančni sistemi, ki so se slabo izkazali, so bili nadomeščeni z novimi, ki so neprimerno bolj solidni. Razmeroma znatna stalnost je vzpostavljena med glavnimi valutami in nevarnost radi mednarodnih kratkoročnih dolgov je sedaj večinoma odpravljena, ker so bili ti dolgovi večinoma likvidirani, na drugi strani pa se je nabralo dovolj zlata v važnih gospodarskih središčih. Poleg tega so skladi za regulacijo valut nevtralizirali slabe posledice velikih mednarodnih prenosov kapitala.

Na splošnem smatrajo, da je vzrok za sedanje nazadovanje konjunktura večinoma iskati v težkočah zasebne industrijske delavnosti v prehodni dobi. Tvorničarji so si stvorili velike zaloge v pričakovanju povečane prodaje po višjih cenah. Bili so tudi opogumljeni v to radi stalnega dviganja cen surovin in mezd. Ko pa se je opazilo, da povečanje proizvodnih stroškov ne bo dovoljevalo realiziranja pričakovanih dobičkov, se je splošno mnenje obrnilo baš v nasprotno smer. Nagromadene zaloge, čeprav so se danes že zelo zmanjšale, so še poslabševale položaj. Naročila so postala bolj redka in cene surovin so začele zelo podati. Radi tega se je zmanjšalo blagostanje držav, ki so izvoznice surovin, in te države so morale omejiti svoj uvoz industrijskih izdelkov.

Bili so pa tudi še drugi neugodni faktorji: politična negotovost in avtarkična politika nekaterih velikih držav.

Izvestna stopnja stalnosti cen surovin je izredne važnosti za izvozne države. Kajti gospodarstvo teh držav ne more normalno funkcionirati, dokler se vrednost izvoza tako znatno izpreminja, od vrednosti izvoza pa so odvisne njih devizne zaloge. Ravnotako je zelo važno, da morejo tvorničarji svoj proizvodni načrt urediti tako, da se jim ni batil nenadnih izprememb v cenah proizvodov, katere morajo kupovati. Zaradi tega je posebno važnost pripisovati restriktivnim načrtom za važne surovine.

Neobhodno potreben pogoj za takojšnji dvig gospodarstva je, da se stvari doba, v kateri bo mogla zasebna industrija delati z izgledi na dobiček in v kateri ne bo znatnih motenj, ki izvirajo iz gibanja cen in strahu pred mednarodnimi zapletljajmi.

Slednja točka je zelo važna, ker se nahaja gospodarstvo v dobi depresije, in je treba prav posebno važnost polagati na to, da se ustvari stalnost valut in omogoči čimprejšnji povratek k večji prostosti v trgovini.

Med posebno neugodnimi znamenji je omeniti položaj mednarodne trgovine. Kajti padec mednarodne trgovine je težaven problem za države, ki so v veliki meri navezane na izvozno trgovino. Slabi položaj teh držav mora imeti neugodne posledice za ostali svet, kajti zmanjšanje izvoza nekaterih držav mora imeti za nujno posledico zmanjšanje uvoza teh držav.

Drugo neugodno zamenje pa je poslabšanje političnega položaja v Evropi, sovražnosti v Španiji in na Daljnem vzhodu in veliko naraščanje oboroževanja na svetu. To mora imeti tudi neugodne posledice za gospodarski položaj. Kajti potrošniki nočejo toliko kupovati kot v mirnih časih, tvorničarji ne morejo delati načrtov za bodočnost in produktivna industrija trpi pod velikimi bremenmi. Dokler bo svet živel v stalni napetosti in bo moral trošiti za oboroževanje velike vsote namesto v produktivne svrhe, bodo neizogibne posledice tega v ovirah normalne delavnosti in v zmanjšanju splošnega gospodarskega blagostanja.

MEDNARODNI BLAGOVNI TRGI

Po deloma zelo izdatni okrepitvi cen v zadnji junijski in prvi julijski dekadi je nastopilo izenačenje med povpraševanjem in ponudbo ter ima oblikovanje cen na mednarodnih surovinskih trgih nekoliko nereden, toda pretežno stalen izraz. To se je pokazalo že v velikem številu predmetov, ki so v primeri s prejšnjim mesecem izkazali nespremenjene tečaje. Tudi dvig cen je šel le pri dveh predmetih do 10 %, in sicer pri palmovem olju in pri surovi džuti, dočim druga zboljšanja niso presegla 5 %, kot na primer surovi sladkor, baker, kavčuk in terpentin. Zelo trden je bil nadalje tudi londonski trg zlatá. Slabo so se držali trgi pšenice in krmil; najbolj so v ceni padli oves, rž in koruza, do 10 % in več. Drugi padci niso prekoračili 6 %; tikali so se čaja, lanenega olja, kakaa, ameriškega in vzhodnoindijskega bombaža, konoplje, sizal in platine. Pri tem je šlo skoraj v vsakem slučaju za reakcijo zmerne obsega na prejšnji veliki dvig v cenah. Na svetovnem trgu srebra se je nadaljevala rezerviranost prodajalcev, povpraševanje je prihajalo večinoma iz Indije.

Poživljenje svetovnotržnih cen po njih nizkem stanju v začetku junija t. l. je skoraj izključno posledica nalahnega gospodarskega zboljšanja, ki ga opažamo v Zedinjenih državah. Kot porabnik surovin imajo U. S. A. velikanski pomen; prav tako se pozna tudi iz njih izhajajoče konjunktorno izžarivanje na številna druga narodna gospodarstva, kar velja v prvi vrsti za južnoameriške dežele. Tudi če bo okrepitevni tempo v ameriškem gospodarstvu le razmeroma počasen, računajo vendar za jesen z nadaljnjim kupčijskim poživljenjem. Ni pa treba, da bi to pomenilo splošno zvišanje surovinskih cen, ker sloni upanje na poživljenje kupčije v veliki meri na pobudi, ki jo nudi ravno sedanja višina cen za mednarodno predelujočo industrijo. Dalje je treba upoštevati, da kaže evropska prodaja v zadnjih mesecih tudi prav vidne znake utrujenosti, zlasti v Veliki Britaniji, ki se je v nasprotju do od jeseni 1937. dalje trajajočega zloma konjunktura v U. S. A. izrecno dobro držala. Tudi s tega vidika je previdna politika cen od strani surovinskih producentov na mestu.

Svetovni pšenični trgi so bili stalno pod vtisom ugodnih poročil pridelka in vremena. Poleg velikega pridelka v U. S. A. in Kanadi ima važno vlogo tudi pričakovanje večjega pridelka v Evropi, zlasti v obdonavskih državah, ki na eksportnih trgih že nastopajo kot prodajalci. Uradni ameriški podatki govorijo o rekordnem svetovnem pridelku pšenice v višini 4200 milijonov bušlov (1 bušel pšenice = 27,2 kg), s čimer bi z dosedanjimi zalogami vred svetovne pšenične zaloge dosegle 4850 milijonov bušlov, kar bi bilo 11 % več kot v letu 1937./38. V južni zemski polovici je s pšenico posejani svet v Argentini mnogo večji kot je bil lani in so argentinske notacije padle zato za več kot 10 %.

Zopetno tržno nakupovanje kave po Brazilski banki je dalo trgom kave, kjer se je bilo povpraševanje deloma popolnoma ustavilo, zopetno novo pobudo. Ker so prišli tudi drugi nakupovalci z novimi nabavami, so bile začetne zgube popolnoma zopet izenačene. Cene je utrdila tudi okoliščina, da bo novi brazilski pridelek po količini manjši kot je običajno. — Trgi čaja so rezervirani, ni dosti ponudbe in tudi ne povpraševanja. — Vsled zadnjih sklepov mednarodnega sladkornega sveta

izvedeno razčiščenje svetovnega sladkornega položaja je našlo svoj izraz v okrepitvi cen. Tudi za bodoče mesece pričakujejo trdnejših cen; trgovina in konsum sta večinoma le kratkoročno založena. Tudi namerava angleška vlada v slučaju potrebe nakupiti 100.000 do 150.000 ton sladkorja. — Za kakao je bilo malo zanimanja, tudi od strani ameriških in angleških konsumentov, ker je Zlata obala (Afrika) do zadnjih dni pošiljala zelo velike množine blaga na trge.

Trgi vlaken so bili razen bombaža in konoplje sizal trdni. Izjema so trgi surove džute, ki so se po opetovanem kolebanju zaključili izdatno nad bazo prejšnjega meseca. Merodajen zato je bil strah pred oškodovanjem indijskega pridelka po visokem stanju rek ter tudi veliki nakupi indijskih džutnih predilnic. Cene so sedaj le še za 10 % nižje kot so bile lani ob tem času. — Bombažne zaloge trgovine in tovarn so dosegle 23.500.000 bal, od tega samo v U. S. A. 13.500.000, ter so bile s tem za 5.500.000 bal večje kot v dosedanem največjem previsnem letu 1932.; zato lahko razumemo oklevajoči in slabši razvoj cen. — Volna je vobče mirna. Japonska je svoje nakupe zelo omejila. — Surova svila se je mogla obdržati na doseženi višini. Proti pričakovanju slabi pridelek v Italiji in za 16 % manjša pomladanska produkcija kokonov v Japonski sta statistični položaj tako okrepila, da so se mogle cene držati na sedanjem stanju tudi brez posebnih nakupov od strani konsuma. — Lan se drži na doseženi višini; starih zalog je v baltskih državah prav malo, novi pridelek se ne presoja tako ugodno kot se je presojal l. 1937. — Na trgih konoplje je bila kupčija mirna; o vzhodnoafriškem sizalu smo že govorili, manjkala mu je kljub zmanjšani produkciji potrebna podpora nakupovalcev.

Na kovinskem trgu se je baker okrepil. V U. S. A. tvori za jesen pričakovano kupčijsko zboljšanje v železni, jekleni in avtomobilni industriji važen spodbudilni činitelj. Konsumenti redno nakupujejo, a brez vsakega pre nagljenja. Živahnije povpraševanje v Ameriki je skupaj z ostro produkcijsko omejitvijo pospešilo padanje domačih ameriških zalog. — Povišanje svetovnih zalog cina je začasno na prodajo ovirajoče vplivalo, zlasti še, ker so nakupi popustili; vendar je bil zadnji padec cen le neznamen. — Razvoj na trgih svinca in cinka je bil v zadnjih tednih zelo nestalen. Obe kovini zaznamujeta precej obsežne svetovne zaloge, kar na nakupe seveda ne more bodreče vplivati. Vedno na novo poskušana ureditev svetovne cinkove produkcije zadeva vedno zopet na težkoče, ker se totalitarne države Nemčija, Italija in Japonska nočejo odreči svoji lastni produkciji.

Kavčuk se je v zadnjem času na novo malo utrdil. Preložitve določitve kvote po mednarodnem kavčukovem odboru je nekoliko osupnila, ker bi mogel obseg svetovnih zalog že sedaj opravičiti pridržanje nespremenjene 45 odstotne izvozne kvote.

Pridenemo običajni seznam o razvoju cen.

Blago	Borza	Začetek junija 1938	Začetek julija 1938	Začetek avg. 1938
Pšenica	Chicago	75.37	75.—	69.—
Kava	New York	4.16	4.41	4.47
Surovi sladkor	London	5/0	5/1	5/4
Maslo	Chicago	8.30	8.82	8.60
Bombaž	New York	8.05	9.10	8.58

Blago	Borza	Začetek junija 1938	Začetek julija 1938	Začetek avg. 1938
Volna	Bradford	26.—	26.50	26.50
Lan	Leningrad	50.—	50.—	50.—
Džuta	London	16.75	17.87	19.31
Konoplja	London	17.—	18.75	17.75
Baker	New York	9.—	9.50	10.12
Cin	New York	38.60	44.—	43.70
Svinec	London	13.44	15.—	14.69
Cink	London	12.44	14.25	13.94
Srebro	New York	42.75	42.75	42.75
Kavčuk	New York	11.70	15.40	15.87

Pred par leti že smo videli, da je svinec v ceni prekosil cink, kar se nam je tedaj zelo čudno zdelo. Vzroka sta dva: Predelujoča industrija je porabila dosti več svinca kot cinka in je že to na ceno vplivalo; drugič je pa produkcija cinka kot stranskega produkta pri produkciji bakra, srebra itd. zelo narasla, kar je cenam seveda močno škodovalo. Vidimo pa, da se ceni že bližata; v začetku julija na primer nista bili niti več za celo enoto narazen in v začetku avgusta tudi ne.

Žir.

MEDNARODNE BLAGOVNE BORZE

V sredi avgusta je bila mednarodna borzna kupčija v senci mednarodne politike. Po sklenitvi premirja med Rusijo in Japonsko je pritisk, ki se je javljal na vseh borzah, začasno ponehal, kar se je v tečajih takoj poznalo. Pozneje se je pa brž zopet pojavila slabost, k čemur so med drugim pripomogli tudi delni padci cen na surovinskih trgih. Podamo običajni seznam:

Konec 1927 = 100	Sredi julija	Sredi avgusta
Berlin	46'7	44'6
London	60'8	61'3
Pariz	53'8	52'8
Bruselj	41'5	41'7
Amsterdam	59'4	59'6
Stockholm	26'4	27'4
Zürich	62'5	63'1
Praga	79'2	80'9
Milano	119'4	117'2
New York	80'1	78'4

Iz delniških indeksov navedenih desetih borz izračunjeni mednarodni borzni indeks je padel od srede julija do srede avgusta od 63 na 62'7, pri čemer je indeks na koncu leta 1927. enak 100; v sredi julija je kazal 60'6, torej se je od takrat do avgusta zelo popravil, čeprav je sledil od julija do avgusta majhen padec. Dunaja med mednarodnimi borzami ne vidimo več; vse je prevzel Berlin.

ŽIVO SREBRO IN POLITIKA

Beremo, da se Franco bliža Almadenu. Almaden je sicer razmeroma majhen kraj, a je vseeno znan po vsem svetu. Kajti pri Almadenu in pri bližnjem delavskem kraju Almadenejos (j = h) se nahajajo sloviti španski živosrebrni rudniki, ki so poleg italijanskih najbolj bogati na svetu. Pred špansko meščansko vojno je bila produkcija v rudnikih Španije in Italije v skupnih rokah; kot skupna prodajna družba ustanovljeni italijansko-španski kartel živega srebra je v začetku

vladal na svetovnem trgu skoraj brez konkurence — drugih važnih producentov tedaj še ni bilo. Leta 1924. sta producirali Italija in Španija skupaj 82 % svetovne produkcije, leto nato 86 % in zatem kar skoz dve leti celó 88 odstotkov; tudi v letih 1928. in 1929. je znašal italijanski in španski delež še vedno 82 in 80 % svetovne produkcije. Pozneje pa je bila monopolna moč kartela močno spodkopana, in sicer po njegovi lastni krivdi. Kartel je vodil kratkovidno politiko cen in se je dal med veliko svetovnogospodarsko krizo skoz dolgo dobo zapeljati do samovoljno določenih visokih cen. S tem je omogočil številnim izvenkartelistom, da so prišli na površje. Zlasti v Zedinjenih državah in v Mehiki so tedaj zopet pričeli obratovati stari rudniki živega srebra, ki so vsled svoje negospodarstvenosti pogosto že dolgo časa počivali. Naenkrat je imel kartel hitro rastočo konkurenco pred seboj. S kakšno silo se je ta konkurenca na svetovnem trgu pojavila, nam pokaže sledeči seznam; iz njega je razvidno, da se je produkcijski delež italijanskih in španskih rudnikov živega srebra, ki je znašal l. 1929. še vedno 80 %, v naslednjem letu znižal naenkrat na 69 % in l. 1931. celó na 56 %! Temu razvoju se je moglo šele odpomoči, ko se je kartel pod pritiskom izvenkartelne konkurence slednjič v teku leta 1931. odločil, da bo cene znižal. In res si je v prihodnjem letu zopet nekoliko opomogel na 65 %, a svoje vladajoče monopolne pozicije si ni mogel več priporiti nazaj. L. 1933. je padla njegova svetovnoprodukcijska udeležba že zopet na 62 %, nato na 58 % in je znašala leta 1935. okoli 63 %. L. 1936. je izbruhnila na Španskem domača vojna.

Tu podamo seznam do inkl. leta 1935.:

Leto	Produkcija živega srebra			v % svet. prod.
	Italija	Španija	Skupaj	
1924	1641	899	2540	82
1925	1834	1277	3111	86
1926	1871	1594	3465	88
1927	1996	2493	4489	88
1928	1988	2195	4183	82
1929	1998	2476	4474	80
1930	1933	662	2595	69
1931	1298	682	1980	56
1932	1016	815	1831	65
1933	607	677	1284	62
1934	441	1096	1537	58
1935	972	1232	2204	63

Zanimivo je opazovati razmerje med obema producentoma. V začetku je Italija daleč pred Španijo, nato se pričneta bližati in v letih 1927. do 1929. je Španija na prvem mestu; dočim je l. 1930. italijanska produkcija še vedno na veliki višini, je padec v Španiji naravnost katastrofalen; nato začne tudi italijanska produkcija hitro padati, do najnižje točke v l. 1934., ter se šele 1935 zopet okrepi, dočim je španska produkcija — z izjemo l. 1933. — polagoma spet lezla navzgor. Absolutno najvišja produkcija obeh dežel je bila dosežena v letih 1927., 1928., in 1929.

Po izbruhu meščanske vojne v Španiji je skupni prodajni kartel prenehal, že iz čisto političnih vzrokov; španski rudniki živega srebra so bili skoz vso dosedanjo dobo vojne v rokah Madrida. Produkcija Italije same se je po razkroju kartela hitro dvignila: l. 1936. za 52 % na 1.473.000 kg in l. 1937. za nadaljnjih 56 % na 2.305.000 kg, s čimer je bila za 15 % prekoračena dosedanja največja italijanska produkcija in s čimer italijanska produkcija ni bila dosti manjša kot produkcija Španije v letih 1927. in 1929. Kako se je razvijala španska produkcija v času domače vojne, ne moremo povedati, ker Španci v zadnjih letih niso priobčili nobene produkcijske statistike več. Da bi se bila kaj posebno dvignila, je težko verjeti, kajti sicer bi Italija svoje velike produkcije zadnjih dveh let ne bila mogla na svetovnem trgu prodati. Kljub temu so bili pa almadenski rudniki za republikansko Španijo izredno važen vir deviz, s katerimi si je mogla nakupovati v inozemstvu znatne dobave orožja in drugih vojnih potrebščin.

ŽENIJ JE PRIDNOST

Vobče razširjeno je mnenje, da počaka pesnik poljub muze in gre potem na delo. To mnenje ni pravo, obratno je res. Sicer bi ne bila nikdar napisana večina del svetovne literature, in gotovo najboljša ne. Delo stoji ob začetku kot na koncu. In zmeraj vmes se v ognju trenja rodi ona iskra, ki pričara strelo iz neznanih nebes. Medsebojne zveze med pridnostjo in ženijem se ne dajo z matematično točnostjo določiti. Ravnajo se po načinu dela in po temperamentu posameznika, določajo jih neumljive moči, ki so že zadaž za mejami uma. Še v urah genialnega spočetja gre za delovanje človeka in ravno v tem delovanju je most med delom in ženijem, med ženijem in pridnostjo.

Kaj je ženij sam na sebi? Ženij je višja oblika človečanstva, obdarovana z močmi, ki gredo preko dnevne potrebe, ki so pa obsojene na nerodovitnost, če se ne vskladijo v red delovnega življenja. In ker sta ženij in red že v začetku pojma, ki se ne krijeta, da, ki silita celo drug od drugega narazen, je treba strelveda, ki potegne iskro ženija v vsakdanjost pridnosti. To je značaj. Zato ostane ženij brez značaja v pravem pomenu brezsmiseln.

Če listamo v svetovni zgodovini, vidimo, da so genialna dela, izumi in odkritja posledica človekovega dela, torej človekovega značaja in človekove energije. Izrastejo iz tega dela, nepojmljivo, naenkrat, včasih tudi nehoteno, in zdijo se nam res kot »darovi od zgoraj«. A ne bilo bi jih, če bi ne bilo prej dela, ki jih je poklicalo kot čudo na dan. Mnogo je bilo vojskovodij, a nobeden ni prišel popoln na svet, kot se je rodila Atena iz Zevsove glave, ne Aleksander, ne Hanibal, ne Cezar, ne princ Evgen, ne Napoleon. Prav isto velja za državnike in pesnike, za kiparje, slikarje in glasbenike, za odkritelje in izumitelje. Njih produktivnost najvišje vrste se je rodila iz boja z materijo, z vztrajnostjo, z delom. In bolj ko korakamo noter v dobo tehnike, bolj jasno vidimo, da čudežna dela civilizacije ne nastajajo v meglenih sanjah, temveč v zelo hladni stvarnosti delavnic in laboratorijev. V samoti sprejeti tokovi moči se na transmissijskih kolesih dela dovajajo splošnosti.

Seveda bi se pa reklo ženij podcenjevati, če bi si ga enostavno razlagali iz vsakdanjosti v luči delujočih energij. Zmeraj ostane nekaj, česar si ne moremo razložiti, in zmeraj ostane sfera ženija zavita v tajno temó. V trčenju tostranskih in onostranskih sil so že skozi tisočletja obležali na bojnem polju oni, ki so zakon svojega dúha višje cenili kot zakon delovno urejenega svetá, pa najsi se je dotičnik imenoval Alkibiad ali Cesare Borgia ali kakor koli. O Byronu, v katerem je videl Goethe izpolnjenje najvišje produktivnosti, je dejal ta veliki pesnik: »Da bi se bil vendar le znal omejiti! Tega ni zmogel in to je bila njegova poguba, in moremo reči, da ga je gnala v pogin njegova neobrzdanoost. Ne gre za to, da posežemo vmes, temveč da nekaj zgradimo, na čemer ima človeštvo svoje čisto neskaljeno veselje.«

Iz vsakdanjega dela švigne nenadoma plamen navdahnjenja in osvetli, zopet pridušen k ognjiščnemu ognju, pridnost — ženij in pridnost se ne dasta ločiti.

SMEH IN ZDRAVJE

Bil je Anglež, ki je spisal knjigo o smejanju in je dejal, da se vse premalo smejemo. Smeh je pol zdravja. Koliko je ljudi, ki so vedno slabe volje, katerih življenje jo polno trpkosti, pa še sami ne vedo, zakaj. Vprašamo jih: »Danes si zopet enkrat z levo nogo naprej vstal?« In so ob tem vprašanju zopet hudi, napravijo čemeran obraz in so sploh taki, kot bi bili pozabili smejati se. Takšni ljudje se sami ne zavedajo, kako jim more njih slaba volja škodovati in kako jim more obratno smeh in dobra volja koristiti. Mi vemo vsi, da smeh pretresa prepono in da nastane iz raznih vzrokov. Poznamo smeh, ki nastane iz veselja, smeh, ki nastane vsled bolečine in nadomešča jokanje, in smeh, ki je izraz zaničevanja in roganja. In slednjič, kako grozen in strašen je smeh obupa! Od vseh teh vrst smeha more seveda le ono smejanje, ki izhaja iz veselja, blagodejno vplivati na našega duha in na naše telo.

Večina ljudi si napravi življenje pretežko. Delajo si težke skrbi za stvari, o katerih že kmalu nato ne morejo razumeti, zakaj se jim niso takoj smejali. Sicer nihče ne more svojega značaja spremeniti; to je dar narave, ki ga moramo tako vzeti, kakor je. Toda brž ko smo spoznali, da smo vzeli stvari vsakdanjega življenja le pretežko in preresno, si odredimo zraven tudi še porcijo smeha ali vsaj smehljaja; saj vzamemo včasih tudi zdravilo, o katerem prvotno nismo hoteli nič vedeti. S tem pa še ni rečeno, da se moramo na glas smejati. To bi bilo prezunanje. Tiho notranje veselje je za potek življenjskih dogodkov prav tako važno. Ono ne učinkuje surovo mehanično, temveč vodi po ovinkih preko duše telo na pravo pot. V bistvu ni duševno in notranje najbolj zdrav oni, ki se zmeraj glasno smeje, temveč oni, čigar veselje mu prinaša notranje žarjenje in notranjo svetlobo ter osvetljuje njegovo življenjsko pot, pogosto zelo težavno, in obenem tudi pot onih, ki pridejo z njim v stik.

Veselo smejanje pa ni samo izraz zdravega pojmovanja o življenju, temveč požene tudi v resnici, življenjske tokove v obtok. Smejanje vpliva na vse organe, telesa v zdravilnem pravcu. Ameriški zdravnik Walsh je s številnimi eksperimenti in opazovanji skušal ugotoviti, v čem obstoji blagodejni učinek smejanja, in je v izčrpni knjigi napisal svoja izkustva.

Glavna zanj je prepona, ona mišica, ki je napeta med prsmi in trebušno votlino. Pri smejanju se prepona krči in razteza, pri čemer se pretresejo in masirajo vsi organi in vse žleze sosesčine. S pretresom prepone dobijo viden pogon želodec in črevesje, jetra in trebušna slinavka, srce in pljuča. Ta preponska masaža požene v obilnejši meri izločke vseh žlez na znotraj in na zunaj, kar pobudno vpliva tudi na oddaljenejšje žleze, zlasti na golšno žlezo in na male ledvice. Smejanje po obedu vpliva na prebavne žleze, s čimer se jed bolje izkoristi.

Staro dejstvo je, da jed onemu ne prija, ki sedi pri obedu mračno in pusto. Pogosto tudi vidimo, da more huda jeza povzročiti žolčne obolenosti pri onih osebah, ki imajo dispozicijo za to. Tudi na delovanje ostalih organov našega telesa moreta jeza in skrb kvarno vplivati. Čeprav se vsem zoprnostim življenja, ki pridejo nad nas od zunaj, ne moremo vselej ogniti, moramo vendar uvideti, da moramo v interesu našega zdravlja po možnosti zapoditi v beg vsako melanholijo in slabo voljo ter da moramo gledati, da smo zmeraj veseli in dobro razpoloženi. Če se nam kljub dobri volji to ne posreči, pa pustimo, da nas vsaj drugi spravijo v smeh. Veliki komiki v filmu, gledališču itd. odzamejo milijonom ljudi misli in skrbi, ki glodajo v nas in nam razjedajo telo. Smeh, s katerim nas obdarijo, je gimnastika duše in pogosto tudi zdravilo za telo. Tudi če se smejemo včasih zelo plitvim dovtipom, ki se nam zdijo pozneje neumni in neslani, nam slednjič vendarle ostane ugodni telesni učinek smejanja. Človek instinktivno čuti, kaj je dobro zanj, in zato so dobre veseloiigre, veseli filmi in lahke razvedrilne knjige, večini ljudi bolj všeč kot resna in tragična dela.

Ko je avstrijski raziskovalec Payer iskal po Dalmaciji mornarje za ekspedicijo na Franc Jožefovo deželo, je vzel samo one s seboj, ki so bili veseli in dobre volje. Narava gori na severu je že sama na sebi pusta in čemerna, in če je še človek pust in čemerren, mora vplivom narave slednjič podleči. Eskimi so zmeraj dobre volje, obraz jim gre vedno na smeh, sporov ne poravnavajo s pretepi, temveč z razveseljujočimi zbadljivkami. Tudi Kitajec je rad vesel. Narava mu je dala povprečno tako malo življenjskih dobrin, da bi moral umreti, če bi se vdajal žalostnim mislim. Zato mu je pa v zameno dala dobro voljo in veselje do življenja, in nič ga ne ukloni.

Torej: Smejaj se in bodi dobre volje!

T O I N O N O

III. kongres trgovcev kraljevine Jugoslavije v Ljubljani dne 11. in 12. junija 1938. Pod tem naslovom je izdala Zveza trgovskih združenj za Dravsko banovino lično opremljeno knjigo, v kateri je zbrano vse gradivo z referati in resolucijo III. jugoslovanskega trgovskega kongresa. Zbrano gradivo je najlepši dokaz za marljivost in trud, ki ga razvijajo trgovske strokovne organizacije

široom države za izboljšanje položaja trgovcev, za napredek našega domačega gospodarstva in za razvoj prave jugoslovanske trgovine. Knjiga priča o stalnem napredku trgovske organizacije, o velikem delu in pomenu Centralnega predstavništva in je predvsem lepo izpričevalo za veliko izvršeno delo in trud naše Zveze trgovskih združenj, ki ga je imela s pripravo in izvršitvijo trgovskega kongresa.

Novi denar

V tekočem mesecu so pričeli kovati nov denar. Najprvo pridejo na vrsto desetdinarski novci iz čistega niklja; njih vsoto določa zakon na 20 milijonov kosov. Potrebno množino niklja bodo dobili iz inozemstva. Za izdelavo ostalih majhnih novcev po 2, 1, 0,5, 0,25 in 0,10 din, ki bodo obstojali iz aluminija in bron, imamo potrebni material doma, v Boru in v Lozovcu. Srebrne novce po 20 in 50 din bodo kovali iz mešanice, vsebujoče 75 odstotkov srebra in 25 odstotkov bakra.

Kolektivna pogodba v jugoslovanski plojbi

V Splitu je po več dni trajajočih pogajanj prišlo do pogodbe med mornarji in med lastniki ladij. Najtežje vprašanje se je tikalo mezd. Obe stranki sta pokazali mnogo dobre volje in vprašanje je bilo ugodno rešeno, prav tako tudi vprašanje delovnega razmerja na ladjah. Po izjavi ladijskih lastnikov se bodo vsled zvišanja mezd zvišali stroški za 25 odstotkov. Če vzamemo zraven še druge ugodnosti, ki so jih dobili mornarji z važnimi naredbami (delovni čas, minimalno število moštva itd.), se bodo stroški zvišali za 45 odstotkov.

Jugoslavija bo največji producent srebra v Evropi

Ko bodo zgrajene vse nove naprave v Boru in v Trepči, bo postala Jugoslavija prva producentinja srebra v Evropi; tu mislimo na Evropo brez Rusije, o kateri nimamo natančnih podatkov. Dočim je znašala dosedanja letna produkcija komaj nekaj nad 300 kg, ker je bila ruda skoraj izključno vsa predelana v inozemstvu, računajo sedaj s tem, da bo znašala že v bodočem letu produkcija srebra 60.000 kg. Vse to bodo omogočile nove naprave. Primerjajmo novo bakreno elektrolitno tovarno v Boru, ki so jo v juliju res otvorili, kakor smo že naznanili.

Medjimurska petrolejska d. d., Selnica

O tem podjetju beremo sledeče: Omenjena družba je dobila l. 1924. pravico iskanja petroleja in izrabe petrolejskih najdišč za dobo 50 let. Delniška glavica je znašala 2.500.000 din; eno četrtino je imela jugoslovanska vlada, eno četrtino neka avstrijska finančna skupina, polovico pa industriji iz Zagreba

in Čakovca. Ozemlje, kjer so z vrtnjem iskali petrolej, je bogato na nafti, a vsled nekih težkoč finančnega značaja je dospela mesečna produkcija le na 6 do 7 vagonov. Doslej je izkazala družba 2.400.000 din izgube. Sedaj beremo, da so razen jugoslovanskega državnega deleža prešle vse delnice v roke neke švicarske družbe, ki je pričela z vrtnjem v velikem slogu. Glavnica je zvišana na 12.500.000 din in jamči novo emisijo švicarska družba.

Nov plavž

Pri Sisku na Hrvatskem nameravajo postaviti nov plavž za predelovanje železne rude; njegova kapaciteta je preračunjena na 20.000 ton surovega železa na leto. Rudo bi dobivali v prvi vrsti iz Zrinjske gore, in če bi bilo treba, tudi iz rudne kotline Ljubija. Ker imajo graditelji novega plavža, na kojih čelu je industrijec Matković, tudi velike gozdne pokrajine na razpolago, hočejo za predelavo rude namesto koksa uporabljati oglje.

Reforma jugoslovanskega petrolejskega gospodarstva

Vlada pripravlja reformo o sleditvi in izkoriščanju nahajališč petroleja, zemškega plina itd. Državnega monopola ne bo več in bodo mogle posamezne osebe ali pa družbe dobiti potrebne koncesije. Seveda bo pa država delovanje zasebnih podjetij, tako producentov kot predelovalcev in razdelivcev, strogo nadzorovala. Doba koncesije se omeji na 30 let; podaljšanje je možno, a po 30 letih naj postanejo rafinerije redoma državna last. Pri dodelitvi novih koncesij za rafinerije bo moral podjetnik vse petrolejske derivate dobivati za zračno plojbo. Koncesionarji morajo imeti stalno železno zalogo v znesku najmanj 25 odstotkov njih letne predelovalne kapacitete; dalje morajo biti te zaloge v zaščito pred zračnimi napadi shranjene v podzemskih tankih. Stroški za to se morejo prevaliti na konsumente. Izvoz in uvoz ter trgovina z mineralnimi olji bo pod državnim nadzorstvom. Itd.

Skladišča in hladilnice za sadje

Dva naša poljedelska strokovnjaka sta se mudila v Italiji, kjer sta pregledala sadne hladilnice v Bologni, Padovi in Veroni ter nekaj sadnih skladišč v gornjeitalijanskih vaseh. Skušnje, ki sta jih dobila v Italiji, naj se porabijo pri na-

pravi skladišče svežega sadja in hladilnic sadja v Jugoslaviji. Na podlagi načrta za pospeševanje sadjarstva naj se v teku bodočih desetih let zgradi v Jugoslaviji vrsta takih naprav.

Zavod za pregled poljedelskih strojev

Finančni zakon pooblašča ministra za kmetijstvo, da izda naredbo o zgradbi zavoda za pregled poljedelskih strojev. Predela so že toliko napredovala, da je v kratkem pričakovati zadevne naredbe. Zavod bo preskusil vse poljedelske stroje, ki so namenjeni za prodajo v Jugoslaviji, glede njih uporabnosti v našem poljedelstvu; na ta način se ne bodo več mogli pripetiti slučaji, da se kupijo stroji, ki za naše razmere niso prikladni.

Motorni vlaki Bled—Beograd—Niš

Pri generalni direkciji državnih železnic so napravili načrt, da se vpeljejo motorni vlaki med Zagrebom in Nišem. Na tej progi bi motorni vlaki mogli doseči hitrost 110 km na uro in bi prevozili razdaljo Zagreb—Niš v 6 urah in pol, dočim porabi brzovlak sedaj okoli 11 ur. Nabaviti hočejo za to progo pet motornih vlakov. Dalje se razmotriva tudi načrt za vpeljavo motornih vlakov med Bledom in Beogradom.

Za nami Bolgarija

Bolgarska vlada namerava pričeti s sistematičnim raziskavanjem bolgarskega rudnega bogastva. Profesor Bončev z univerze v Sofiji se je izrekel za ustanovitev geološkega zavoda, ki naj bi to vprašanje proučil. Pravi, da ima Bolgarija zadosti železne rude, da bi zaposlila en plavž ali tudi dva, katerih vsak bi mogel na leto producirati 50.000 ton surovega železa. Bončev bi udeležbo inozemske glavnice rad po možnosti omejil ter se opiral na domačo glavnico. Pa kaj, če je te glavnice premalo! Saj smo videli pri Romuniji in njenem petroleju, da je to nemogoče, vsaj enkrat.

Izvoz bakra iz Jugoslavije se je v prvi letošnji polovici dvignil za 2% na 16.600 ton, po vrednosti je pa padel za 8,2% na 191 milij. din. Največ bakra je šlo v Belgijo, nato v U. S. A. in v Nemčijo.

Pšenični pridelek v Vojvodini ni padel letos nikjer pod 12 met. stotov na 1 ha; ponekod je dal 15 stotov in še več. To je za Vojvodino zelo visoka številka.

Jesenski velesejem v Beogradu se bo vršil v dneh od 10. do 19. septembra.

Bača je pri Strumici v Južni Srbiji kupil 700 oralov zemlje v svrhu ureditve bombaževih nasadov, ki jih potrebuje za izdelovanje svojih avtopnevmatik.

Z bombažem obdelani svet v Jugoslaviji se je pomnožil od 2.800 ha v letu 1937. na 5.400 ha v letu 1938. »Trgovski Tovariš« je že pisal, da bo tako prišlo.

Mednarodna donavska komisija se preseli z Dunaja v Beograd, kar je »Trgovski Tovariš« že naznanil. Komisija je najela v Beogradu štirinadstropen trakt s 44 sobami.

Lesna družba »Slavonia« v Zagrebu je prešla v angleške roke. Osnovna glavnica v znesku 3 milij. din (3000 delnic po 1000 din) bo v kratkem podvojena.

Število predelovalnic konoplje v Jugoslaviji se v zadnjem času tako množi, da hočejo število omejiti in staviti nova podjetja pod strogo nadzorstvo. Med kupci naše konoplje je Nemčija s 56% na prvem mestu.

Dela v pristanišču Ploče ter gradbo proge Metković—Ploče hočejo pospešiti. Povod za to je dal vedno večji izvoz po morju, zlasti izvoz boksita. Pristanišči Dubrovnik in Zelenika ne moreta sprejeti nobenega blaga več.

Jugoslovansko-britanska trgovska zbornica s sedežem v Zagrebu je potrjena. Ustanovni občni zbor se bo vršil v septembru t. l.

»Ekonomist«, zvezek julij-avgust vsebuje članke o založnem zavarovanju v ameriških bankah (Jones), o korporativnem sistemu v Portugalski (Ščeti-nec), o britanski delavski stranki (Mir-ković), o načrtih za reformo Zveze narodov (Lederer), dalje preglede, literaturo, poročila.

V Pančevu bodo zgradili tovarno, ki bo izdelovala radioaparate. Cevi za aparate bodo dobavljale domače izdelovalnice žarnic.

Rud in kovin je izvozila Jugoslavija v prvi letošnji polovici 675.000 ton za 410'6 mil. din, kar je po množini za 9'8% manj kot v isti lanski polovici, po vrednosti pa za 18'4% manj.

Trgovsko brodogradnjo Jugoslavije je imelo na koncu julija t. l. 412.490 bruto-registerton vsebine; mornarjev je bilo 32.760. Na 61 ladij, ki so sposobne za visoko plovo, je prišlo 318.626 ton, torej 77%, več kot tri četrtine.

»Financijski arhiv«, številka julij-avgust, prinaša sledeče članke: Občinski proračun mora biti jasen in pregled-

den (Herkov); Amortizacija glavnice v rudniških podjetjih (Kovačević); Pridobnina in moderna država (Sladović); Sledijo monopoli, takse, carine, devize in valute, avtonomne finance, splošne naredbe in navodila, knjige itd.

Letno poročilo zbornice za TI v Zagrebu za poslovno leto 1937. je pravkar izšlo; stane 50 din.

Efektne promet na jugoslovanskih borzah je znašal v prvi letošnji polovici 269 mil. din proti 195 mil. din v isti lanskoli polovici, letos torej za 74 mil. din ali za 27,7 % več. Obrtna razstava v Beogradu se bo vršila od 8. do 25. oktobra. Časno predsedstvo je prevzel princ Pavel.

Pri Kolašinu ob reki Tari (Črna gora) so naleteli na nahajališča srebrne rude. Če se bo izplačalo, bo neka angleška družba pričela s kopanjem.

V južnosrbskih okrajih Dževdželija, Dojran in Struje je vlada kupila 440 tisoč kg svilenih kokonov, kupila bo pa tudi še ostale 60.000 kg. V skladiščih zadruga v Dževdželiji leži še od lanskega leta 130.000 kg kokonov, ki jih je nakupila zadruga za 2.500.000 din. Svilorejci Južne Srbije zahtevajo, naj se naredba o prevzemu svilenih kokonov, ki velja za Vojvodino, raztegne tudi na Južno Srbijo. Pridelek v Vojvodini znaša okoli 200.000 kg.

Med Jugoslavijo in Poljsko se bodo v oktobru vršila pogajanja glede prevzema jugoslovanskega tobaka, za katerega bo dala Poljska železniški material.

Konj v Jugoslaviji je bilo na koncu preteklega leta 1.240.000. Največ jih imata jug in vzhod.

Banska uprava v Splitu ima od Državne Hipotekarne banke dovoljeno posojilo v znesku 50 milij. din. Letos bo izplačanih 15 milij. din, l. 1939. v maju 15. milij. in l. 1940. v maju 20 milij. Večina denarja bo uporabljena za osuševanje, namakanje, za poljedelstvo itd.

V peščenih naplavinah reke Ukrine ob vnožu planine Ljubici (Bosna) so naleteli na nahajališča zlata, srebra in platine. Analiza bo pokazala, če se bo izkoriščanje izplačalo. Za platino se zanimajo zlasti angleška in ameriška podjetja.

Tudi v Sarajevu hočejo prirediti razstavo, in sicer bodo razstavili izdelke industrije, poljedelstva in umetne obrti Bosne in Hercegovine.

Trgovske stike z obdonskimi državami, torej tudi z Jugoslavijo, hoče Francija intenzivirati. V ta namen so sestavili mešane odbore, ki bodo potovali po obdonskih državah in bodo

obiskali Prago, Budimpešto, Beograd, Bukarešto, Sofio in tudi Atene.

Iz Rima v Neapelj v poldrugi uri. Novi električni vlak, ki je pred kratkim pričel prometovati med Rimom in Neapeljem, je dosegel delno hitrost 300 km na uro. Povprečna hitrost na uro je znašala 155 km in je bila razdalja med obema mestoma prevožena v 1 uri in 23 minutah.

Plačilne bilance za leto 1936, so objavljene v letniku, ki ga je izdala Zveza narodov. Sestavljene so mednarodne plačilne bilance 36 držav.

Francoška tvrdka Seydoux-Michau namerava zgraditi v Ogrski tekstilno tovarno, da bi tako laže obdelovala balkanske trge.

Ogrski mlinski koncern Viktorija, ki je bil že več let v plačilnih težkočah, je sedaj končevaljavnost razpuščen.

Čehi in Poljaki bodo zamenjali: Poljaki bodo dali 150 vagonov lanu, Čehi pa razmerno količino avtomobilov, motorov in navadnih vozovnih koles.

Nekatere železne rude v Bolgariji, ki so jih sedaj našli, vsebujejo 23 odstotkov wolframita. To je ona snov, ki jo rabijo za izdelovanje visokovrednega Wolframevega jekla.

Dunajski velesejem so včlenili v sejmstvo Nemčije. Da bi Dunaj in Breslava glede evropskega vzhoda in jugovzhoda preveč ne konkurirala, se bo vršil v Breslavi odslej pomladi, na Dunaju pa jeseni, in sicer letos od 11. do 17. septembra.

Več čl. industrijskih podjetij se hoče po poročilih angleških listov preseliti v Anglijo. Gre zlasti za tekstilno, sladkorno in čevljarstvo industrijo.

Na zborovanju svetovne pšenične konference v Londonu je bil predložen tudi mednarodni načrt, podpisan od vseh pšeničnih produkcijskih dežel, naj se ustanovi svetovna pšenična zbornica, ki bi reševala vsa zadevna vprašanja.

Novih delniških družb v Jugoslaviji je bilo v prvi letošnji polovici ustanovljenih 26, delniška glavnična znaša 62,5 mil. din. Istodobni lanskoli številki sta 25 in 24,4. Največ glavničnih emisij se je izvršilo v lesni, tekstilni in prehranski industriji.

Nova bakrena nahajališča v Češkoslovaški so tako bogata, da bodo mogla kriti vso čl. bakreno potrebo v letnem znesku 300 milijonov Kč.

Spor za mehiški petrolej izrabljajo sedaj drugi petrolejski producenti; tako je mogla Venezuela v prvi polovici t.l. dvigniti svojo produkcijo za 5,4 mil. sodčkov od 82,5 na 87,9 mil. In to bo šlo v še intenzivnejšem tempu naprej.

60 družin vodi v U. S. A. gospodar-
sko in politično življenje te ogromne
države. To nam kot v dramatičnem ro-
manu pripoveduje Ferd Lundberg v
knjigi »60 družin Amerike«, ki stane
3'5 hol. goldinarja in ki je izšla tudi v
nemškem prevodu.

Japonska je oddala od marca do av-
gusta t. l. za 352 milijonov dolarjev zla-
tih rezerv. Kje dobiti novih?

Obtok bankovcev v Nemčiji se suče
okoli 6500 milijonov mark, kar za Nem-
čijo nikakor ni velika vsota.

Bolgarska sladkorna industrija bo,
kakor se vidi, v kratkem koncentrirana
v enem samem velikem koncernu.

Obtok bankovcev v Švici znaša ca.
1500 mil. švic. frankov, zlate rezerve se
pa gibljejo okoli 3000 mil. frankov.

Omejitev produkcije kavčuka za dobo
pet let je bila podpisana 1. 1934. Sedaj
so vse produkcijske dežele izjavile, da
hočejo 31. dec. t. l. podpisati omejitveni
dogovor za nadaljnjih pet let.

Z vinogradi obdelani prostor v Češko-
slovaški je od leta 1928. do 1. 1938. na-
rastel za 57 odstotkov na 27.000 ha.
Največji je bil prirastek v Moravski,
nato v Slovaški in Karpatski Rusiji.

Kitajska vrednota je kljub vojni skoz
in skoz dobra in trdna. Obtok bankov-
cev štirih avtoriziranih novčanih bank
znaša okoli 1700 milijonov dol., krit je
pa s ca. 1100 milijoni.

Nova ogrska petrolejska najdišča, ki
bodo, kakor upajo, v kratkem krila po-
lovico vse ogrske potrebe, financira
Ameriško-ogrsko petrolejska d. d., ki je
v zvezi s Standard Oil Co. in ki je z
državo sklenila zakupno pogodbo za
40 let.

Svetovni trg demantov je bil v zad-
njem času zelo trden in se tudi izgledi
za bodočnost ugodno presojajo.

Svetovna produkcija zlata v prvi le-
tošnji polovici napram drugim prejšnjim
polletjem je bila rekordna: 15'09 mil.
unč proti 14'45 in 13'36 milijonom unč
v prvih polovicah let 1937. in 1936.

Češkoslovaška industrija čevljev se
boji nove konkurence, in sicer italijan-
ske; italijanska vlada dovoljuje eksport-
ne premije do 50 odstotkov. Nekaj na-
ročil je čslv. industrija že izgubila.

Izvoz cina iz Kitajske je še kar na-
prej na rekordni višini. Vojska temu
izvozu nič ne škoduje, ker se nahaja
cin skoraj izključno na skrajnem jugo-
zapadu Kitajske, kamor vojska še ni
dospela in odkoder gre izvoz preko
francoske Indokine.

Število hladilnih vagonov v Italiji je
v teku dveh let naraslo za 50 % na

4600. Gre zlasti za izvoz južnega sadja
in zelenjave.

Svetovna produkcija aluminija je v
letih 1927. do 1937. narasla od 221.000
na 450.000 ton. Če bi ne bilo starih za-
log, bi produkcija ne zadostovala, kajti
sedanji letni konsum znaša 500.000 ton.

Podjetje Skoda izkazuje za preteklo
leto 61 milijonov Kč čistega dobička
proti 44'9 milijonom v letu 1936. Divi-
denda je bruto 72 Kč (61'5), neto 64'8
(55'35).

Produkcija žvepla v U. S. A. je bila
v preteklem letu z 2.742.000 tonami re-
kordna in je bila za 36 % večja kot v
letu 1936.

Družba Hapag razpolaga z 206 ladj-
mi, ki vsebujejo 708.000 ton.

Novo vrsto strešne lepenke, v katero
je vdolana tenka plast aluminija in ki
jo imenujejo listerolit, je pričela izdelo-
vati neka švedska tovarna. Lepenka
ima po zagotovitvi izdelovalcev zelo dol-
go življenjsko dobo in prinaša ob vro-
čini sobam hlad.

Poljska industrija se hoče v bodoče
posluževati po možnosti le domačih su-
rovin. Napravili bodo seznam onih ino-
zemskih surovin, ki jih z domačimi ni
mogoče nadomestiti.

Pomoč ameriškim farmerjem je dolo-
čena z 212 milijoni dolarjev. Ta pomoč
je izredna, dosedanje premije ostanejo
še naprej.

Turčija se hitro industrializira; v
okviru petletke je naraslo število ve-
likih tovarn na enajst in se ustanav-
ljajo še štiri nove: papir, sukno, železo,
staničnina.

Belgijska demantna najdišča v Kongu
imajo prav ugodne izgleda. Brazilske
zaloge so skoraj vse razprodane, po-
vpraševanje po industrijskih demantih
in majhnih kamnih, ki jih ravno Kongo
v prvi vrsti dobiva, je prav živahno. Že
lanska produkcija v Kongu je bila s
5 milijoni karatov rekordna.

Narodni »kongres dobrega kruha« v
Nizzi je opozoril, da je kruh dosti bolj-
ši, če kurimo z lesom, kot pa če kuri-
mo s premogom.

Dolgovi Avstrije Franciji, ki jih bo
morala sedaj Nemčija plačati, znašajo
510 milijonov frankov. Tudi Angliji in
drugim bo Nemčija morala plačati. Saj
so tudi denar Narodne banke kaj hitro
spravili v Berlin!

Glavnica švicarskih elektrarn je na-
vedena s 1040 milijoni švic. frankov.
Povprečna starost obstoječih elektrarn
znaša 17 let.

V Argentini so dobili bogata najdi-
šča cina, in sicer v teritoriju Los Andes.

Angleški oboroževalni koncern **Vickers** je dvignil lani čisti dobiček za 190.000 na 1.350.000 funtov in izplačuje iz njega 10 odstotno dividendo.

Union Minière du Haut-Katanga, velika belgijska družba bakra v Kongu, izkazuje za preteklo leto več kot podvojeni čisti dobiček, 406 mil. belgijskih frankov proti 179 milijonom v letu 1936. Delnic je 1.242.000, brutodividenda znaša 160 fr. Obnovitvenemu skladu so nakazali 100 mil. fr.

Litva, Latvija in Estonska so podpisale dve konvenciji o poenotenju mednarodnega in človeškega prava.

Češkoslovaški premog išče po zgubi avstrijskega trga novih prodajnih trgov in jih je deloma že dobil, tako v Franciji, Holandiji in v skandinavskih deželah. Tudi izvoz v Italijo se krepko razvija.

II. panevropska agrarna konferenca je preložena na jesen. Dotedaj bo Češkoslovaška poljedelska akademija v Pragi zadevni material nadalje predelovala in zbirala. Konferenca je bila prvotno določena na mesec maj.

V **Varaždinu** so zborovali tekstilni delavci in so sklenili, da bodo zahtevali uvedbo 40 urnega delavnika v tekstilnih tovarnah.

V vasi **Dvorec pri Južnem Brodu** so odkrili bogate zaloge železne rude in so že pričeli s predelavo za kopanje. Iz Beograda proročajo, da bodo v kratkem začeli graditi stanovanjska za uradnike in delavce. Mislijo na zaposlitev 2000 do 3000 delavcev.

Premog in lignit iz Jugoslavije sta sedaj predmet poskusa, če bi se dal iz njih napraviti umetni bencin.

Tovarna aeroplanskih motorjev v Rakovici pri Beogradu je z izdajo 3000 delnic po 5000 din zvišala glavnico od 15 na 30 milijonov din. Dalje je dobil upravni svet pooblastilo, da sme v primeru potrebe dvigniti temeljno glavnico na 60 mil. din. Podjetje plačuje 7 odstotno dividendo.

»Panonia« d. d. je nova družba, ustanovljena z delniško glavnico 6 mil. din, z namenom, da išče v okolici Osijeka vire nafte. Sliši se mnenje, da bo iskanje dobro uspelo.

Svilena tovarna v Radvanju pri Mariboru izkazuje zelo dobro prometovanje in bo svoj obrat razširila. Napravili bodo novo skladišče in vstavili bodo šestnajst novih statev.

Za porcelanske predmete, ki se izvažajo v Jugoslavijo, zahteva zveza čslov. porcelanske industrije vsled velike nemške konkurence od čslov. vlade dvanajstodstotno izvozno premijo.

Jugoslovanski izvozniki sadja so v Beogradu otvorili lastno prodajno pisarno, koje namen je zagotovitev cen jugoslov. sadja v inozemstvu. Pisarna bo v bodoče razdeljevala tudi izvozne kontingente.

V **Varešu** bodo postavili nekaj novih rotacijskih peči za predelavo domače železne rude in je ne bo treba v svrhu izčiščenja pošiljati drugam.

Da se prepreči preveliko sekanje hrastovine, hoče naša vlada pospeševati izvoz bukovine. Z novovrstno impregnacijo bodo napravili bukovino polnovredno za železniške tračnice.

Sezijskim delavcem, ki gredo na delo v inozemstvo, v bodoče ne bo več treba priložiti izjave o plačanih davkih, ko bodo šli po potni list.

Za dvig vinogradništva na zadružni podlagi je vstavilo poljedelsko ministarstvo v proračun lani šest mil. din, letos pa štiri milijone. Nad 6 mil. din je bilo lani v ta namen porabljenih v banovinah Sava, Primorje, Zeta, Drina in Drava.

V **inozemski glavnici v Jugoslaviji** se je vsled priključitve Avstrije k Nemčiji izvršila precejšnja sprememba. Na vsoti te glavnice, ki je cenjena na 6200 mil. din, je udeležena Francija s 17 %, Anglija s 14 %, Češkoslovaška z 12 %, Švica z 11,4 %, Italija z 8 %, Nemčija z Avstrijo skupaj pa tudi z 8 %. Prej je znašala udeležba Nemčije le 0,88 %.

Nova železna najdišča so odkrili v Poljski; plasti so le tri metre pod zemljo in dosežejo debelino 20 metrov; kovinska vsebina znaša ca 43,5 %.

Na Kitajskem bo vpeljala centralna vlada v Hankovu novo denarno vrednoto, kitajski dolar. Zaenkrat bo 200 milijonov teh dolarjev prišlo postopoma v promet.

V **Albaniji** je dobila neka velika ameriška petrolejska družba obsežne koncesije blizu italijanskih koncesij pri Valoni; nameravane investicije so naznačene zaenkrat z 220.000 dolarji.

L'économie fasciste se imenuje zanimiva knjiga o italijanskem gospodarstvu, ki jo je spisal G. Tassinari, profesor na univerzi v Bologni.

Mednarodni lesni odbor (Comité International du Bois) je sklenil, da bo preložil sedež organizacije, ki je bil po pravihlih začasno prisojen Dunaju, v kakšno zapadnoevropsko glavno mesto. Povod za to so dali zadnji politični dogodki.

Ameriški industriji je dala Zveza za finančno rekonstrukcijo na razpolago posojilo v znesku poldruga milijarde dolarjev.

Holandija je pristopila k mednarodnemu cementnemu kartelu, ki je obsegal doslej Belgijo, Nemčijo, Anglijo in Francijo. Kartel je veljaven do 1. 1942.

Alpine Montan je zvišala v preteklem letu neto-prodajo za 51% na 126,5 mil. šilingov. Delež eksporta je narasel od 22 na 36%. Za poslovno leto 1937. izkazuje družba ca. 32 milijonov šilingov kosmatega previška. Investicije, zlasti na Erzbergu, so zahtevale 15 milij. šilingov (leto prej 12 milij.), čisti dobiček bo presegel 4 milijone šil. (540.000).

Kuhlmann, vodilno farnosko kemično podjetje, razdeljuje dividendo 25 frankov (lani 20 frankov).

Chase National Bank, največji bančni zavod Zedinjenih držav, izkazuje za prvo letošnje četrtletje 3.260.000 dol. čistega dobička proti 3.770.000 dol. v istem lanskem četrtletju.

Steyr-Daimler-Puch d. d. izkazuje za preteklo leto 3.440.000 šilingov čistega dobička in bo izplačala dividendo 14 šil. (lani 12).

Anaconda Copper, veliki ameriški bakreni itd. koncern, izkazuje za preteklo leto 31.400.000 dol. čistega dobička proti 15.900.000 dol. v letu 1936, torej še enkrat toliko. Prodaja rude je bila lani z 234 milijoni dol. za 45% večja kot l. 1936., produkcija bakra z 843 mil. funtov za 53% večja in tudi še za 6% večja kot v rekordnem letu 1929. Vsa produkcija bakra — skupaj s podružnicami — je dosegla lani 1212 mil. funtov a 453-59 g, produkcija cinka 209 mil. funtov, produkcija svinca 108 mil. in produkcija srebra — stranski produkt — 18 mil. funtov. Anaconda Copper je vodilni ameriški bakreni koncern.

Zunanja trgovina Nemčije v preteklem letu izkazuje 5911 milijonov mark izvoza (l. 1936.: 4768'2, l. 1935.: 4269'7) ter 5468'4 milij. mark uvoza (4217'9, 4158'7). V vseh teh treh letih je bila trgovina Nemčije aktivna.

Pridelek avstralske pešnice v letu 1937./38. cenijo na 46'28 milij. met. stotov, kar bi bilo za 13'3% več kot lani, a za 1'1% manj kot v povprečnosti zadnjih petih let.

Crédit Lyonnais, vodilna francoska depozitna banka, izkazuje za preteklo leto s 43.400.000 franki za 3 milijone

frankov več čistega dobička kot l. 1936., a bo obdržala še vedno staro dividendo 100 frankov ali 20% na delnico, kakršno izplačuje že deset let. Beremo nadalje, da bo Banque Nationale dividendo zvišala, Banque de Paris et des Pays-Bas pa da bo zopet pričela z izplačevanjem dividende.

Banka Poljske bo izplačala Sodstotno dividendo. Njene zlate zaloge so narasle v preteklem letu od 393 na 435 milijonov zlotov, obtok bankovcev je pa narasel samo od 1034 na 1060 milijonov.

Banka IŠ, največji turški kreditni zavod, je sklenila po vzoru že obstoječih podružnic v Hamburgu in Aleksandriji ustanoviti tudi podružnico v Londonu.

Ker je v Avstriji veliko židovskega kapitala in ker so postali vsled zadnjih političnih dogodkov židje v Avstriji zelo nervozni, omenimo, da je židov v Avstriji sedaj okoli 240.000, od teh na Dunaju ca. 166.000.

Bencin iz rastlinskega olja?

Italijani so preiskali v Abesiniji grm, ki se imenuje Candelabrum euphorbias, in pravijo, da vsebuje njegov sok 60 odstotkov gorljivega olja, ki se ga more rafinirati tudi v bencin. Italijanski inženjerji pravijo, da bi mogla mešanica tega bencina in nekega drugega bencina, ki ga dobivajo iz soka palm, imeti dobre uporabljive lastnosti. V mestu Agordat bodo zgradili dve rafineriji, za vsako bencinsko vrsto eno.

Zaščita čevljarске industrije v Holandiji

Slabi položaj holandske industrije čevljev in nogavic, gamaš, galoš itd. je napotil vlado, da je do nadaljnjega prepovedala vsako novo ustanovitev kakšnega podjetja v teh industrijskih panogah. Prepoved se tiče vseh vrst čevljarске obrti; tudi mali obrati in popraviljalne delavnice niso izvzete. Enake prepovedi obstojé v Holandiji tudi za pekarske obrate in za trgovino z mesom. — Vidimo, da ima čevljarška obrt tudi drugod slabe čase in ne samo pri nas. Holandski čevljarji so prodali prej veliko izdelkov tudi v nizozemske kolonije, kjer so se pa v zadnjih letih kot drugod vgnezdile svetovne čevljarске tvrdke.

Darilo. Gospod Josip Selovin, trgovec v Ljubljani, je daroval Trgovskemu društvu »Merkur« za Slovenijo in Ljubljani din 100' — za društvene namene mesto kito cvetja blagopokojnemu gospodu Kuglerju. Najlepša hvala!

XXXVIII. redni občni zbor Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani. Konec poročila bomo objavili v prihodnji številki.

Trgovsko društvo „Merkur“ za Slovenijo v Ljubljani

vzdržuje posredovalnico za službena mesta v trgovini in kup-
čijskih obratih že dolgo vrsto let. Posredovalnica je strokov-
nega značaja in zategadelj posebno priporočila vredna za
trgovce in trgovske sodelavce. Posredovalnica našega društva
posreduje brezplačno za vse delodajalce, če so člani društva
ali niso. Naša posredovalnica posreduje brezplačno za trgovske
nameščence, ki so naši člani. Za nameščence, ki niso člani,
znaša posredovalnina 10 dinarjev. Posredovalnica more tem
uspešneje delovati, v čim večjem številu se obračajo delodajalci
do nje, kadar potrebujejo nastavljenca. Opozarjamo na to našo
edinstveno in najstarejšo strokovno posredovalnico in prosimo
naše člane, da se oklenejo te društvene naprave in se pridno
poslužujejo našega posredovanja. *V jasno korist naše organi-
zacije bi bilo, če bi se naši društveniki, kadar potrebujejo na-
meščenca, obračali prvenstveno in dosledno do naše posredo-
valnice ter bi pri nameščanju svojega osebja dajali prednost
tistim nastavljencom in nameščencem, ki so člani našega
društva.* Načelo »Svoji k svojim« bi se na ta način praktično
v živem življenju najlepše uveljavljalo.

Trgovci in trgovski nameščenci, poslužujte se v primeru
potrebe naše posredovalnice! Naslov: Posredovalnica Trgov-
skega društva »Merkur« v Ljubljani.

USTANOVLJENO 1886

VELETRGOVINA

A. Šarabon, Ljubljana

Uvoz kolonialne robe. Veletrgovina z deželnimi pridelki

Veleprazarna za kavo. Mlini za dišave

Glavna zaloga rudninskih voda

Ceniki na razpolago!

KREDITNI ZAVOD

ZA TRGOVINO IN INDUSTRIJO V LJUBLJANI

PREŠERNOVA ULICA ŠTEV. 50 (V LASTNEM POSLOPJU)

Telefon: 37-81, 37-82, 37-83, 37-84, 37-85

Brzajavni naslov: Kredit Ljubljana

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, predujmi in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso menic in kuponov, nakazila v tu- in inozemstvo. Safe-deposits i. t. d.

SALDA-KONTE

štrance, journale, šolske zvezke, mape, odjemalne knjižice, risalno orodje itd. nudi po izredno ugodnih cenah

**KNJIGOVEZNICA
JUGOSLOVANSKE TISKARNE**

V LJUBLJANI

KOPITARJEVA UL. 6

II. nadstropje

Za naročila vseh trgovskih, uradnih in drugih tiskovin se priporoča

TISKARNA MERKUR

LJUBLJANA, GREGORČIČEVA UL. 23. TEL. 25-52

Večbarvni tisk, rototisk, stereotipija, knjigoveznica

Za lastnika in izdajatelja Trgovsko društvo Merkur za Slovenijo v Ljubljani odgovarja urednik Jos. J. Kavčič, za tiskarno Merkur, d. d., Otmar Mihalek, oba v Ljubljani.